

ELOFIZETÉS

HELYBEN:
 Egy évre 24 korona.
 Egy hónapra 2 korona.
 VIDÉKEN:
 Egy évre 28 korona.
 Egy hónapra 2 k. 40 f.
 HIRDETÉSEK:
 4-szorosos petit sor egyszer 20 fillér,
 későbbi következőkben 16 fillér.
 Kétféle petit sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
 vasutak palotájában.
 TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
 Társaság.
 József főherczeg-ut 22. sz.
 TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1910.

FŐSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Péntek, október 7.

Mai számunk főbb közleményei:

- Az aradi gyászünnepély.
- Meghalt a Rotschild-ház legidősebb nőtagja.
- Apróságok a gyászünnepről.
- Tisza István a császári gazdák közt.
- Haverdák új póré.
- Közös minisztertanács.
- Az előzőtti király.

Tisza István a vértanukról.

Arad, október 6.

„Keserőség nélkül gondolhatunk mindnyájan a megettünk álló borus korszakra és a király és a nemzet egyesült kegyelele keresheti fel mindazok emlékezetét, a kiknek vezető szerep jutott a letűnt időkben:“

I. FERENC JÓZSEF.

Idézet ez a néhány sor Tisza István grófnak a vértanuk szobra előtt tartott beszédéből. U maga is idézte egy királyi kéziratból, amelylyel ő felsége Rákóczi Ferenc fejedelem és bujdosó társainak hamvait az idegenből hazahozatta. S ha a rikitó címet kerestük volna, azt kellene e beszéd méltóságának fölébe írni: *A király — az aradi vértanukról.*

A nemzet szavait tolmácsolta Tisza István abban a hatalmas, egy történelmi tanulmány értékével egyenlő beszédben, a melyet ma Aradon mondott. Gondolatait a nemes szónoki lendület vette szárnyaira és mégis minden szaván az a megfontolt böl-

csesség hatott át, hogy az egész nemzet nevében beszél, azzal a sziklaerős hittel és nyilegyenes őszinteséggel, a mely a hatáskeltés kedvéért semmit föl nem áldoz. Ha valaki arra volt kíváncsi, mit fog mondani Tisza a mártirok szent emlékéiről, többet kapott: azt, hogy a mai nemzet, Magyarország jelen népe és közvéleménye mint látja és mint itéli meg a történelmi igazságokat, a melyek a szabadságharc szomorú emlékeiből maradtak ránk és a melyeket se a politika nem ferdit el, se pedig a kegyeletlen át nem mosódik el azoknak fénye. Ezek az igazságok, a szabadságharc hagyományainak megbecsülése, az azokhoz való ragaszkodás egytormán élnek minden magyar lelkében és azok soha erejükből veszíteni nem fognak.

Merésznek tetsző gondolat volt, a mely talán csak a Tisza István kristálytisza eszmemenetén érvényesülhetett igazán: a nemzet gyászának kifejezése után a királyt szólaltatni meg a vértanuk emléksobránál. A király kegyeletének megnyilatkozását eddig külsőségek, halott jelek képében várták; palmaágra, koszorura gondoltak, a melyet a korona viselője az aradi emlékszobor talapzatára küldene. Tisza István, a kinek államférfiúi jelleme a hozzáférhetetlen hazafiságot egyesíti a legbecsületesebb királyhűséggel, ez élettelen szimbolumok helyett az élő szavakat idézte ennek a kegyeletnek, a kiengesztelődésnek

megnyilatkozására. Második Rákóczi Ferenc küzdelmeit a magyar szabadságharctól csak az idő választotta el. Törekvéseiben, hevületében, vezérei és katonai gondolataiban, félreértéseiben egy, szinte összeforró a két szabadságharc. S akinek kegyelele megtalálta a Rákóczi Ferenc idegenben nyugvó hamvaihoz vezető utat, annak utja nem válik el a nemzetétől, mikor a nemzet az aradi vértanuk, a szabadságharc nagyjainak Golgotáját keresi föl. S „keserőség nélkül“ — amint a Rákóczi-ról szóló királyi kézirat mondja — egyesülhetnek e kegyeletben az uralkodó és alattvalói. Mert — s ez Tisza István gróf beszédének volt egyik legszebb, gyönyörűen kibontakozó gondolata — nem az emberek gonoszsága, hanem az egymást meg nem értő felfogások és törekvések belső ellentéte okozta a harcokat, amelyek október 6-ához vezettek.

Politikát vártak némelyek Tisza István beszédéből, hadizenet-forma vonatkozásokat a felszínre került politikai kérdésekben; ez nem volt benne, s talán hűtlenség is lett volna a kegyelethez, a melynek a szomorú nap minden percét áldozni kell. A nemzet dicsőségére büszke, nagyjai emlékét becsben tartó, szellemi örökségükhöz ragaszkodó, de a múltak tanulságaiból okuló és a jelen hivatásait és tennivalóit felismerő önzert és bölcs magyarnak volt az klaszszikusan szép és fölemelően igaz meg-

Ugy-e?

Írta: Lőrinczy György.

Irgatottan sietett haza, hogy átöltözzék. A második fölvonás után, a fölharsanó tapsvihar zugásával hirdette a darab és a játék teljes, tökéletes diadalát. Az új csillag merész alakítása a darabnak, melyet tiz előadás után mármár meguntak, új fényt és színt adott. Valószággal elragadta a felt házat. A tömeg szinte zavaiba esett, nem tudta a szerzőt éltesse-e jobban, vagy a primadonnát, az ifjú szépségben ravvógó Vári Flammát. Az igazgató megaupta Utas Gábornak, a szerencsés szerzőnek, hogy tiszteletére a színház összes személyzete, a lapkritikusokkal együtt, fényes bankettre gyöl, ami a primadonnának is szól. Mert a koszorukat együtt szerezték. Kezdeté előadás után, féltizkor. Piktörök és szobrászok is lesznek a banketten. meg írók. Szóval, az egész művészvilág ott lesz.

Az alatt a néhány perc alatt, míg hazatért, az Utas Gábor lázas fején úgy viharzottak ke resztül a képek és indulatok, mint a korbáccsal üzött fantomok. Maga a színpadi siker csaknem hidegen hagyta, de az, hogy ő, az elespott, fakó falusi tanító a művészvilág ünneplő középpontjába emelkedett, akinak a lángesze előtt országos hírv nagyságok hódolnak meg, fölforrallia a véré. Míg azelőtt, a pcétai ábrán-

dosás és a küdelem sanyaruságai között a szép Vári Flammához csak a csergő versek ideális lelkesedésével közeledett, most úgy érezte, mintha jogot szerzett volna rája. Mintha a leány a dicsőségért, mellyel az ismeretlenség-től az ő darabja révén emelkedett ki, a szívvel és a szépségével tartoznék neki. A káprázatok színes és illatos kavargásában, mely a színház bűvös világában csillogott a szeme előtt, a falusi morál hideg béklyói elolvadtak. Nevetségeseknek látta azokat és mosolygott fölöttük, mint az együgyűek félszégén, amit a darabjában már peilengésre is állított.

Alig egy órányi ideje volt a Gábor hamarosan magára kapkodta a ruhát, aztán sietett be, a beteg feleségéhez. Sokkal jobban tele volt a diadal mémorával, semhogy a fézcek azo moru képe kiragadhatta volna a festett illúziókból, mégis egy pillanatra megzavarodott. Valami olyan homályos érzés zsongott a lelkében, hogy a koszoruk fele talán mégis inkább ezt az ösretört, kis fehér asszonyt illelné, aki egészen neki adta a fiataiságát, az életét s aki a nyomorúságot hűségesen megosztotta vele.

Az asszonynak mirdeez eszébe sem jutott. Most épen nagyon jól érezte magát, szinte úgy látszott, mintha meggyőpyult volna. Vékonyka arcáról eltűntek a szeplők és a helyekre halovány pir ömlött, talán az a néhány csöpp vér, a mi gyöngén dobogó, kimerült szí-

vében megmaradt. Gábor a fiata'ság föléledt életerejének látta azt. A gyerekek, a négy éves Miklós és a három éves Péterke, ott játszódtak a földön, almával, bádorgatorával, kockával. Suttogva beszélgettek, a hogy megszokták a hallgatag tűzhely körül. Oh! a gyermek meglát, megtud mindent. Azt legjobban, a mit nem ért. Gábor az ágyhoz lépett.

— Hogy érzed magad? — kérdezte. — Nekem el kell mennem. Bankettet adnak a tiszteletemre. Érted? Ünnepelek. Tízszok, nagy szónoklatok... Babérkoszoru... Pezsgő. Az egész művészvilág ott lesz.

Szívtelenül, a dísekvés gögös hangján beszélt. Az asszony feléje fordult. Kiszott arca mégis mosolygásra huzódott, mikor az ura frakkban, fehér nyakkendővel, arany óráncsal meglátta. Bagyadt szemében naiv tűzzel csilant meg az öröm, a büszkeség. S az ura kezéhsz nyult.

— Milyen pompásan illik neked mindez! — susogta. — Ugy szeretnék látni, a mint ünnepelek.

Gábor idegesen fölfortyant.

— Ugyan, kérlek! Micsoda gondolat! Ilyen betegem! Hiszen föl se bírnál kelni!

— Nem is azért mondom, — engeztelte a beteg. — Ne, ne haragudj, Gábor, ugy sem tart már sokáig. Látod, tudom én, hogy sohasem voltam hozzád méltó. Én csak egy-

nyilatkozása. S ha mégis kapcsolatot akarnánk keresni a közelmúltban történt, kisebb eseményekkel, eszünkbe jut egy bécsi újság cikke, a mely az osztrák főváros polgármesterének látogatása alkalmából korlátot igyekezett vonni a dinasztia és azok a magyarok között, „akik Aradra mennek.” Nincs ok törődni az ilyen berzenkedéssel. Mégis, ha a dinasztiahi osztrákok kíváncsiak voltak, hogy kik azok, akik „Aradra mennek”, hát megláthatták. Nemcsak a nemzet parlamentje, vezére, kiválói voltak itten, de itt volt az évszázados, sokszor félreértett magyar őszinteség, a mely a maga nemzeti érzéseit egyesíteni tudja a trón iránt való önzetlen, komoly ragaszkodással. S itt volt, a maga szavainak örökké tanuskodó kegyeletével, Magyarország legelső politikusa által tolmácsoló szavaival részt vett az ünnepen és megbecsülte a magyar szabadsághősöket a legelső magyar ember, a király is

Az aradi gyászünnepelely.

★

Országos nevezetességű esemény színhelye volt ma Arad. Ma ment végbe az aradi vértanúk dicső emlékére rendezett országos ünnepség, a melyet történelmi jelentőségűvé avatott az, hogy a hatvanhetes politika legexponáltabb vezére, Tisza István gróf mondott gyászbeszédet. Gyönyörű idő kedvezett a hatalmas keretek között lefolyt országos ünnepnek, amelyet a legkisebb incidens se zavart meg. A pompásan megrendezett hazafias ünnepségen az ország magyarságának színe-java képviseltette magát. A parlament óriási küldöttséget menesztett. A lapunkban ma közölt képviselői névsorban foglaltakon kívül mintegy 30–32 függetlenségi képviselő is megjelent. A törvényhatósági küldötteken kívül — akiknek neveit már ma közreadtuk — megjöttek az aradmegyei községek küldöttei is. A közönség a legnagyobb érdeklődéssel hallgatta a szónokokat és éber figyelemmel kísérte az ünnepség menetét, amely mindvégig impozáns volt.

Gyorsan alig mérlegelhető jelentősége van annak a gyönyörű, tartalmas beszédnek, amelyet Tisza István gróf mondott s amely méltó módon kelthette föl az országos érdeklődést már előre. Beszédének lényege az volt, hogy a király és a nemzet már teljesen megértették egymást, ezt pedig az aradi Golgotán vértanu halált szenvedett hősök teremtték meg, mert azok hantjai fölött olvadt össze a nemzet és uralkodó benső érzése.

Tudósításunk az ünnepségről itt következik:

A templomban.

Reggel kilenc órakor erős harangzugás jelezte, hogy a minoriták templomában megkezdődött az ünnepi istentisztelet. Tisza István aradi híveitől övezve helyezkedett el a templom

baloldali hajójának legelső padjába, annak is a legelső ülésén. Jöbbrá Urbán Iván főispán, Varjassy Lajos polgármester, Neszera Aladár, Kintzig János és Neuman Samu ültek. Tisza eleinte Urbán Ivánnal csevegett, majd pedig az előtte ülő Tagányi Sándorhoz hajolt és arról b fölvilágosításokat kért tőle. A tulajdonképeni ünnepi szertartás alatt egyébként teljesen szótlanul figyelte a szertartás menetét.

Néhány perccel kilenc óra előtt megjelent Barabás Béla aradi híveivel. Nyomban utána bevonultak a negyvennyolcas honvédek mind a tizenkilencen, akik még Aradon életben vannak. A nemzeti színű zászlójukon fekete flór volt. Az öregek ugyanis nem szünnék meg gyászolni a magyar szabadságot mindaddig, amíg csak élnek. Barabás és kísérete a templom jobb oldali részén helyezkedett el. Még az utolsó rendezkedések történtek az ünnepi mise megkezdése előtt. Amikor ugyanis az emeleten elhelyezett énekharázendített volna egy alkalmi vallásos dalra, nagy robbajjal jött be egész csomó képviselő és vidéki küldöttség. Ezek délelőtt érkeztek s kissé elkésve jöttek meg a színtől megtelt templomban. Varjassy Lajos polgármester akkor a buzgón és lelkiismeretesen rendelkező Matusik Márton tanarral együtt nyájas felszólítást intézett a közönséghez:

— Kérem az aradi urakat, szíveskedjenek átadni helyüket az idegen uraknak.

A városi tanács tagjai, akik a baldachin környékén üldögéltek, készséggel emelkedtek föl és átadták helyüket a messziről jött zarándokoknak. Csak Kadas Kálmán főjegyző maradt ülve.

— Nekem betegek a lábaim, — mondta — megárt a sok állás.

Ezután elült a rendezkedés halk moraja és megkezdődött az istentisztelet, amelyen Laszutos Ottó minorita rendfőnök pontifikált fényes segédlettel. Az istentisztelet teljes egy óra hosszáig tartott. Ekkor a publikum kivonult a templomból, hogy a Szabadság-térre menjen. Az utcán már olyan tömeg hullámozott, hogy alig lehetett mozogni. A szép, csillogó őszi rapsugár kicsalta az embereket az utcára, amely most valóban nagyvárosi képet mutatott. A házakon függő gyászlobogók és a sok diszmagyar árulta el, hogy ünnepi alkalom

Külföldön utazó magyar államtitkár. Londonból jelentik: Kálmán Gusztáv államtitkár, aki néhány napig családjával Londonban időzött és számos ipari és kereskedelmi vállalatot tanulmányozott, ma Brüsszelbe utazott a világiállítás megtekintésére. Brüsszélből az államtitkár Párisba utazik, ahonnan a hó 20-án tér vissza Budapestre.

Megszakadt tárgyalások. Bécsből táviratozik a „Bud. Tud.”-nak: Hazai Samu honvédelmi miniszter ma reggel visszautazott Budapestre, miután az új katonai perrendtartás feletti tárgyalások egyelőre megszakadtak. Székely Ferenc igazságügyi miniszter magánügyekben még Bécsben időzik. A katonai perrendtartás feletti tanácskozásokat a két igazságügyi miniszter Budapesten folytatni fogja s e célból Hohenburger lovag osztrák igazságügyminiszter legközelebb Budapestre utazik.

szertű falusi lélek vagyok. A kis kántorleány, a Nagy Boriska. Az csak arra való, hogy neked főzzön, mosson, hogy a kedvedet keresse. De tehetek én róla, hogy nem érthetem meg a te nagy szellemedet! Te mást, különbet, szebbet érdemeltél volna, tudom én azt. Olyat, a ki... hogy is mondod te... igen, olyan temperamentumosat. Tüzes, csábító, szép leányt, mint ő, a Flamma. De hát ki tehet most már erről! Hiszen különben én ugyanis kitérek az utadból. Elvesszed? Látod, azt se bánom. Tán jobb is így. Csak a gyerekek... Gábor. Ugye, nem hagyod el? Ha az anyjok mostoha lesz is, te... te az édesapjok vagy. Nemcsak az anyimék, a tiéd is. Ugy-e... ugy-e...

Elhallgatott... a lélekzete elfogyott. Gábor összehorzongott. Az asszony kezének a hidegsége végigfutott a férfi egész testén, mintha a halál villámának fagyos árama volna. Ah! Nemcsak a tűz, a jég is éget. Mardosó vád zaklatta föl a férfi lelkét és vasmarokkal szorította össze. Át akart törni ennek a vádnak a zsarok erején... Maga elébe lépele a mámoros, csillogó ünneplőket, s a büszke, kacér, szép és hódító leányt, a ki várja, hogy a diadalért izzó szerelem tüzes gyönyörét adja cserébe... A mint megigértte. De most minderre gyűlöletet érzett s a szeme csak visszasiklott a haladó asszony hátrahagyott fejére. A szemébe nézett... A becsületes, hűséges, őszinte, szelíd, sűrű szemekre, a miket a könyv kristályos csillan meg, aztán szétterül és megmelegedik, mintha odafagyna... Hallgató aja-

kára, a melyikről az utolsó szó, az utolsó kérdés itt rezzet körülötte... ugye? ... ugye? ... Átölelte az asszony fejét és megismogatta.

— Boriska... édes... Boriska...
Mag se moccant. A férfi a nagy esőndőtől megriadt. A halál jutott eszébe. Az elmúlás. A rettenetes, a nagy, a titkok titka. Váratlanul elébe toppant: itt vagyok. Mintha diadalának utját állaná, hogy megboszulja az áldozatot. Habozott. Nem tudta, mit csináljon. Sokat, nagyon sokat akart felelni ennek a szegény, elgyőrt léleknek. Sok kedves, dédelgető, gyöngéd biztatást és vigasztalást, a mire eddig, évekig, sohasem tudta a száját kinyitni. Sietni akart most, de a halál fargébb volt, megelőzte. Megijedt... Ugy érezte, mintha a frakkját huzná, rángatná valaki... Tán a szép fekete leánynak a hivatató, csábító szerelme osont ide érte. Gyere, gyere már, várak! A férfi szemében a gyűlölet lobbant föl, s indulatosan fordult hátra. A kicsi kis fiai állottak mögötte. Észrevétlenül, zaj nélkül tiptegtek az ágyhoz, mintha az anyjuk elszálló lelke az élében hozta volna. Miklós, a nagyobbik, bámész, tudatlan okos szemével az apjára nézett. Azzal a tekintettel, ami csak az árva szemébe lakik. Az árvában, aki az édesanya halála egyetlen pillanatában egyszerre felütt, nagy, bölcs emberré lett.

— Apuskám, — rebegte a gyerek — költsd fel anyukát. Mondd meg, hogy fektessen le, hogy takargasson be...

Az embernek göros szorította össze mind a két szívet. Azt is, amelyik itt vezetelt, a halottnál, azt is, amelyik odavágyott, a tilos szerelem ragyogó örvényéhez. Látásban most érezte legelőször, hogy — apa. Hogy ehhez a két ártatlan emberhez, aki itt tipteg körülötte, van valami köze. Hogy azok mégis csak annak a gyönyörnek az érzésében termettek, amit vére ennek a szegény, elnémult asszonynak a gyönyörével cserélt... A tépelődés maró szorongásában érezte annak a fájdalmát, hogy a gyerekei nem őt kérték, hogy takargassa be vézna kis testüket... Hisz ez eddig sohasem jutott eszébe. Sohasem gondolt rá, hogy mi lesz ezekkel az apró gyámoltalanokkal, ha valamikor elhagyatottan ténferognak majd az idegének sokasága között. Akiknek még az apjuk maga is idegen...

A verejték előntötte a sápadó homlokát. Részkető kézzel nyult a nagy tarka kendőhöz, s mi az ágy mellett a széken hevert és betakarta vele a halottat. Astán szilajon kapta a karjaiba két kis porontyát.

— Édes, kicsi fiai n! Én kis árvácskám! Meg-megcsuk'ot a szóban. Ráborult a gyermekei fejére. És zokogott, keservesen, szinte bűnbátóan. Siratta mind a két szerelemét... S eltévedt, kóborló, elveszett lelkét.

Mert azt hitte, hogy elveszett az. Pedig csak most találta meg. A halottnál.

varázsoltá át az egyszerű vidéki város külsejét hatalmas metropolissá.

Ünnepély a szobornál.

Az emlékünnepek második része a vértanuk szobra előtt folyt le. A hatalmas Szabadságharcot szegélyező házak konor gyáaspompáját fekete zászlók hirdették. A házak falai, az erkélyek csupaszok voltak, még a város sem gondoskodott arról, hogy a bérházak a zászlón kívül más díszítés is jelezze a nevezetes napot. A szobor közvetlen környéke, ahol a feketével bevont és zöld galakkal cifrázott zászlók állott, megbírt volna erre a napra valami impozánsabb díszet, de egy rongyos posztó terítővel letakart hosszú asztal éktelenkedett a szószék tövében.

Ilyen volt az a külső sivár és szomorú kép, melyet a természet kegyessége tett színesebbé. Arra az időre, mikorra a templomból elindult a menet, az ősi nap bágyadt sugárjai beragyogták az utolsó talpalatnyira is elfoglalt tereket. Így a feketébe öltözött hatalmas férfi sereg sorában élesen váltak ki a színes ősi koszümmökben megjelent szép asszonyok, akik ép olyan lelkesen és buzgón éljenek és helyeselték Tisza István hatalmas gondolatait, mint az erősebb nem.

Fél tíz órakor vonatta meg a kordont *Berecz Ferenc* rendőrkapitány a színház és a tér bejárata között úgy, hogy a szobor előtt a szabadon maradt a képviselőház és törvényhatósági küldöttek részére. Az egyre ströbben érkező küldöttségek elhelyezéséről *Neidenbach Ödön* tanár gondoskodott. Ugy intézkedett, hogy a tanuló ifjuság kerüljön az első sorokba a közönség többi része mögöttük helyezkedjék el. A legrészebben, fennakadás nélkül tudta úgy a díszben kivonult rendőrség, mint a rendezőség az elhelyezkedés tervét betartatni. Dacára, hogy óriási tömegben özlött a közönség az ünnepség színhelyére, sem tolakodás, sem zűrzavar, lármá nem hallatszott és az ünnepi hangulat ennéhez ez a körülmény is sikeresen járult hozzá.

Elsőkül érkeztek az aradi Nemzeti Színház tagjai *Szendrey Mihály* vezetésével és közvetlenül a szobornál helyezkedtek el. *Szendrey* bejelentette a rendezőségnek, hogy *Dóczy Imre* dalköltő erre a nevezetes napra írt egyik gyönyörű szerzeményének, *Az aradi sikon* című dalának előadására kérte meg *Ladislav Józsefet*, a színház kitűnő bariton énekesét, a ki vállalkozott is a nemes feladatra és kéri, hogy ezt a programba vegyék. A rendezőség készséges örömmel tett eleget a kívánalomnak.

Mind sűrűbb egymásutánban vonultak fel az ifjuság személtelket gyönyörködtető tömegei. A kereskedelmi akadémia ifjusága, a főgymnázium, a főreáliskola, tanítóképző, fa- és fémipari szakiskola, felső leányiskola, polgári fiú és leányiskolák tanulói érkeztek meg zászlók alatt, koszorúkkal, igazgatóik és tanáraik vezetésével. Óriási patkó alakban helyezték el az ünnepség ezeket a legszebb díszait, a lelkes és lelkesítő fiatalokat.

Tíz óra után néhány perccel elhozta a szél a minoriták temploma előtt sorokba állott menet élén haladó zenekar gyászindulójának bánatos akkordjait. Ünnepi csendben várakozott a közönség, mely szorgalmasan vásárolta a képeslevező lap árusok kínálta alkalmi lapokat. Tíz óra tíz perckor kanyarodtak be a felvonuló tömeg élén lépdelő agghonvédek a térre, *Jankó Mihály* vezetésével. Valamennyinek zöld gal díszelt kalapja, vagy sapkája mellett. Őket idéti a díszhely. Ők voltak a tizenhárom vértanú nagyszerű halálának közvetlen szemlélői. Az ő díszességüket hirdető szobor közvetlen közelében állanak fel a részketős kezű öregek. Utánuk jött a képviselőház

két dülis ajtónállója, a magyar országgyűlés hódolatát kifejező hatalmas babérkoszorút hozva a vállukon.

Feltűnik *Tisza István* gróf magas alakja. *Urban Iván* főispán és *Varjassy Lajos* polgármester társaságában érkezik, követve az országgyűlés és a törvényhatóságok küldöttségei, valamint Aradváros előkelőségeinek hatalmas táborát. Ma minden szív dobbanása a nemzet szentjeinek szól, minden gondolat az ő díszességgel övezett alakjuk felé száll és azért a holtak fenséges ünnepelését nem zavarja a kimagaslóan nagyok éljenek, ünnepelése.

A legmélyebb tiszteletet jelentő csend fogadja az emlékezés eme megszentelt helyén az ország küldötteit és vezérét. Lekerülnek a kalapok a fejekről, mély meghajlás jár ki a nemzet képviselőinek, de mindez az órához és helyhez méltó beszéd csendességével. Mintha egy árnyalattal sötétebb lenne a szemek tekintete és a komor gondolatok, melyek a magyar Golgota városában az olyan hazafiak lelkében életre kelnek, mint *Tisza István*, még a külső megjelenésben is hűen tükröződnek vissza. Itt sehol egyetlen díszmagyar, az előkelőségek is redingót öltöttek erre az alkalomra. Az egyszerű ér, sallang és frázis nélküliség, a hazafias munkát a hazafi ünnepől alig valamivel elválasztó gondolatok a szógok szavaiban és az ünnepi külső megjelenésében, a ruházatában.

Meatörtént az elhelyezkedés. *Varjassy* polgármester jelt ad, az ünnepség kezdetét veheti.

(Ének és szavalt.)

A színház művésznői és művészeiből alakult énekkar, a színház zenekarának kíséretével elimádkozza a nemzet himnuszát. Ájtatos csendben szállanak a magasságra a magyar könyörgés dallamai, melyeket az egész közönség kalaperevé hallgat végig. Ennek befejeztével felcsendül *Ladislav* hatalmas baritonja és az óriási tér házai sokszorosan verik vissza *Dóczy Imre* gyönyörű dalának akkordjait. A művészi előadásért elismerés illeti meg a művészt, aki ezzel a produkciójával méltóan emelte az ünnepély fényét.

Keszler Ede szavaltta el tökéletes előadással *Palágyi Lajos* alkalmi ódáját, melynek *Október 6.* a címe. Tapssal és éljenzéssel honorálta a közönség a művészt, mikor elhagyta a szószéket.

(Tisza István beszéde.)

Hatalmas ováció, kalap és zsebkendő lengés fogadta az ünnep szónokát, *Tisza Istvánt*, aki a percekig zúgó éljenzésekől nem tudott szöhoz jutni. A közönség osalhatatlan érkeke előlegezte ennek a kivételes férfianak a babért és a tapsot, aki éppen a maza egyedül álló egyéniségének erejét kölcsönözte oda erre a mai napra, hogy emlékezetessé, feledhetlenné és a nemzet szentjeinek emlékéhez méltóvá tegye.

Itt közölik szó szerint ezt a történelmi nevezetességű beszédet, melynek mélységesen szántó gondolataival világosságra gyulad évszázadok története, a múlt és megértésre talál a jelen. *Tisza beszéde, a király és a nemzet gyászünnepén* a következőképp hangzott:

— Emlékünnepre jöttünk össze. Nagy idők nagy férfianak emlékezetét üljük és mi, akiket e szent emlékek gyűjtenek ma össze, illő, hogy mielőtt e helyre lépünk, leverjük sarunkról a mindennapi élet porát, illő, hogy kívül hagyjuk a hétköznapi élet apróbb törekvéseinek, küzdelmeinek, önzésének és surlódásának köznapiságát és illő, hogy elfeledkezzünk mindarról ami elválaszt bennünket, hogy egyesüljünk abban a szent és nagy érzelemben, amely amíg magyar fog élni a hazán, minden igaz magyar embert egyesíteni fog. (Ugy van, éljen-

zés.) És ebben az ünnepélyes órában ne érezzünk egyebet, mint a nemzet fényes múltja, fényes emlékeinek lélekemelő, buzdító, reményt nyújtó fényét és melegét és a nemzet gyásznapja fedett érzet méla bánatát, mert hiszen sajátságos végzet az a magyar nemzetnek, hogy a mi történelmünkön végig a legnagyobb ragyogás, a legnagyobb fény, a legnagyobb dicsőség, a legsötétebb gyásszal egyesül és tépelődve kérdezzük magunktól, hogy miért kell annak úgy lennie, hogy a magyar nemzeti dicsőség legszingazdagabb virágai csak az ártatlanul kiontott vér által áztatott talajból nőhetnek ki. Sajátságos végzet ez. A nemzet tévedései, hibái, a nemzeti viszálykodás, a nemzeti hiúság döntötte annyiszor veszélybe a nemzetet és talán egy magasabb igazságszolgáltatás rejlik abban a tényben, hogy a nemzetnek hibáért a nemzet legjobbjainak kellett lakolniok, hogy a nemzet hibáit csak a nemzet színe-virágának kiontott vére moshatja le és hogy a nemzet legnagyobb fiainak kiontott vére által jelzett uton, hosszú Golgotáján keresztül a szenvedéseknek juthat ki a nemzet újból abból az utvesztőből, amelybe ragadtatta magát. A magyar nemzet végzetes hibái, az önhiúság, az elbizakodottság, az egyenetlenség, a pártoskodás hozta a mohácsi vészt a magyar nemzetre és a mohácsi vész a maga következményeiben évszázados átok gyanánt sulyosodott elődeinkre. Évszázados szenvedések, évszázados veszedelmek, küzdelmek forrása volt. A vész által meggyengült nemzet csak úgy volt képes a világhódító török birodalommal szemben megvédeni magát, ha a szomszédos hatalmas keresztény birodalommal keresett állandó kapcsolatot, ha *Szent István* koronáját a szomszédos birodalom uralkodójának fejére tette. És ezzel, ha megszerezte is magának a fennmaradás, a lét előfeltételeit de végtelenné látszó ellentétek, félreértések, küzdelmek és elnyomatás átkát vont magára. A nemzetnek idegen királyai voltak, idegenek felfogásban, gondolkodásban és érületben. A magyar nemzet sajátságait megérteni nem tudták, a magyar nemzet vágyaiban, lelki életében oszto kodni nem tudtak. És hordozói voltak egy olyan szükségszerű világtörténelmi processzusnak, amely elcsépréssel fenyegette a nagy nemzetet. Szükségszerű világtörténelmi processzus volt az, amelyik Közép- és Nyugat-Európában az abszolút fejedelmi hatalom megalkotásához vezetett. Mert hiszen a hübriség által szerte tagolt társadalomnak anarchiáját csak az erős fejedelmi hatalom törhette meg. A hüburak anarchikus apró zarnokságából csak nagy zarnokok abszoluzmusán keresztül vezetett az út, amely modern európai nemzetek megalkotásához és alkotmányos szabadsághoz vezethetett. (Ugy van.) Szükségszerű volt ez ő rájuk nézve, de nem a magyar nemzetre nézve. Hiszen a magyar nemzet a hübris tagolatot nem fogadta be soha. A magyar nemzet megtartotta a maga nemzeti egységét, megtartotta a maga nemzeti államát, a maga nemzeti királyságát és koronájának felkent viselőjében nem mint hübris szolgálta hüburához, hanem mint szabad nemzet szabad tagja a maga önválasztott urához, királyához, vezéréhez és fejedelméhez ragaszkodott. (Eljenzés.) A magyar korona mindig a magyar egységes állam képviselője volt, amely ha időnkint csorbát szenvedett gyenge királyok alatt, egyes elhatalmasodó urak anarchikus törekvéseitől, de valahányszor erős férfi kezébe jutott a kormányhatalom, a nemzeti akaratra, a nemzeti érzelemre támaszkodó király diadalmasan tudta mindig a nemzeti állam eszméjét megvédeni. (Ugy van.) Hát az a törekvés, amelyik a rendi jogok romjai felett az egységes állam, az egy-

séges államhatalom megállapítására törekedett, az a törekvés szükségtelen volt Magyarországon. Itt meg volt az egységes állam, de nemzeti, de alkotmányos alapon. És az a törekvés a magyar nemzetet elsepréssel, megsemmisítéssel fenyegette és innen van az az évszázadon keresztül fátumszerű erővel végig húzó szerencsétlen állapot, hogy ez a nemzet sorsát olyan uralkodókhöz kellett hogy láncolja, akiknek törekvése veszéllyel fenyegette a nemzet legszentebb javait, hogy ez a nemzet, amelyik a legdinasztikusabb nemzet a világon, amelyik alkotmányos királyához minden más nemzet hűségét elhomályosítja, tüzzel-vésszel dacol, mert szabad, mert önkéntes hűséggel ragaszkodik, — ez a nemzet minden lépten-nyomon kénytelen volt kardot húzni saját királyai ellen, hogy legdrágább javait, legdrágább kincseit védelmezze meg. És ugyanez a fatalitás, amely a nemzet felett uralkodott, uralkodott királyaink felett is, mert arra indította őket, hosszú századokon keresztül, hogy bizalmatlanul nézzék, hogy ellenséget lássanak leghűségesebb alattvalóikban, leghivebb hűveikben és hogy annak a fajnak, annak a nemzetnek gyengítésén törekedjenek, amelynek erejében rejlik az ő dicsőségük, az ő hatalmuk minden másnál szilárdabb gránitoszlopai. (Ugy van. Riadó éljenzés.) Ez az ellentét, ez a fatalitás, ez sodor, bennünket küzdelemről-küzdelemre, megpróbáltatásról-megpróbáltatásra, szenvedésről-szenvedésre. És ha ma, mint egy boldogabb kornak szerencsés gyermekei, a történelem objektivitásának neigtisztult fényével tekintünk vissza e sötét, erre a maga dicsőségében is annyira gyászos múltra, hát végtelen felületesség, végtelen szűk látókör volna emberek gonoszságát látni a múltak e szenvedéseiben. (Ugy van.) Emberek gonoszságát ott, ahol a dolgok mélyében rejlik ellentétek okozták a küzdelmeket, okozták a szenvedéseket. A dolgok mélyében rejlik ellentétek, amelyeket ebben a siralomvölgyben csak a férfiasan megküzdött harc és a férfiasan kiállott szenvedés tisztító tüzen keresztül lehetett meggyógyítani. És mentől inkább rabja valaki a maga meggyőződésének, a maga jól, vagy rosszul felfogott igazának, mentől inkább alárendeli magát általános igazságoknak, általános elveknek, mentől önzetlenebbül áll egy ügy szolgálatában, annál kérlelhetetlenebb ellenség lesz azoknak, akikkel végzettszerűleg szembe találja magát. Nem az emberek gonoszsága, az egymást meg nem értő felfogások és törekvések belső ellentéte okozta e harcokat, okozta a villongásokat. Patakként folyt a vér. Hol egyik, hol másik tábor hitte győztesnek magát. De végtelennek látszó circulus vitiosus nehezedett e nemzetre. Vigasztalanul egymásutánban az elnyomatás, a küzdelem, a harc, a szenvedés, majd a béke, hogy a megnyugvás rövid korszaka után újból kezdődjék az elnyomatás. Végre annyi kiontott vér után nyugalmi állapot jött volna a nemzet sorsába, mintha szelidültek volna az ellentétek és a 18. század egész folyamán keresztül beletörődött, bele találta magát, belefásult a király és nemzet egy olyan állapotba, amely legalább nyugalmat biztosított mindkettőjük számára. Nyugalmat, de a szendergés, az ernyedés, a tespedés nyugalma, amely nem jelent életet, haladást, virulást, emelkedést a nemzetre nézve és nem jelent igazi hatalmat, igazi fényt, igazi dicsőséget a királyra nézve. (Ugy van.) És amidőn nyugat felől hajnal hasadása látszott, amidőn új eszmék, új áramlatok új tettek hívták fel a népeket és amidőn a magyar nemzet azzal az Istenadta fogékonysággal, amelylyel fel tudta karolni, lelkesedéssel és férfias elszántsággal mindazt a felemelő, mindazt a

haladást jelentő eszmét és áramlatot, amely Európa népeit a boldogulás és szabadság útján vitte előre, amidőn a magyar nemzet a maga egész erejével megindult a haladás útján, felszították ismét a régi ellentéteket, kitörésre vitték a hamu alatt szendergő tüzet, fellobbant az újból egy pillanatra, minden eddiginél nagyobb, végzettszerűbbnek látszó elemi erővel kitör a harc. Fényes, diadalmas, dicsőségteljes harc, de amelyben elbukik a nemzet a tulerő előtt és azok, akik fényes férfias küzdelmek, fényes férfias csaták dicső küzdelmei, nyert és veszített csaták között, száz halállal dacolva vitték a nemzet zászlaját előre és akiket a csaták hevében százszor megkímélt a halál, azok nem kerülhették el végzetüket, azokra a katona dicső halála helyett a vesztőhely Golgotája vár. A vesztőhely szégyene is? Nem és ezerszer nem! (Élénk éljenzés.) Mert hiszen van-e dicsőbb hely annál a vesztőhelynél, ahol nagy és igaz ügyek önzetlen harcosai szenvednek mártir halált. Van-e dicsőbb hely, áradhat-e fényesebb, tisztább, ragyogóbb fény bárhol is, mint nagy ügyekért kiontott vért jelentő vesztőhely feől. És annál a mártir koszorúnál, amely ilyen vesztőhely halottait díszíti, annál a mártir koszorúnál van-e nagyobb megdicsőülés? (Ugy van.) Megdicsőülés, mert késő utókornak is halála, kegyelete, ragaszkodása övezi azt körül. Amíg magyar fog élni e hazában, addig szent lesz a ti nyugvo helyetek, amíg magyar anyák lesznek a földön, azok ide fogják vezetni gyermekeiket tihozzátok, hogy a ti példátokból tanuljanak tiszta lelkesedést, tiszta áldozatkészséget, minden önzés felett uralkodó és diadalmas hazaszeretetet. És megdicsőülés, mert a ti halálotok nem az ügy bukását, az ügy diadalát jelenti, amiért éltek, küzdöttetek és szenvedtetek. Sokáig kétségben lehetett a magyar nemzet a felett, hogy az a sok honfivér, amely kiömlött a nemzet szabadságáért, a nemzeti létért, függetlenségért, hogy az a sok kiontott vér nem hullott-e el hiába. Hiszen még a nemzeti ébredés korszakában is, még a Szózat költője is mintegy magát biztatja, kinzó aggodalmait hallgatattja el azzal a gondolattal, hogy: Nem lehet, hogy annyi szív hiába omla vért. És tépelődve kérde magában, hogy vajon mi vár a nemzetre: a jobb kor, amelyet emleget, vagy az a bizonyos dicső halál. És akkor, amidőn porba hullott a ti fejetek, akkor amidőn a ti dicsőségteljes holttestetek felett zárult be a föld hantja, akkor valóban úgy nézett ki, hogy itt van az a bizonyos dicső halál. De a nemzet a kétségbeesés e percében is hű maradt önmagához, hű maradt tihozzátok és a ti példátok, a ti hűségetek, a ti mártir halálotok és a hozzátok méltó nemzedék férfias kitartása megtermette a maga gyümölcsét. (Éljen.) Akadtak magyarok, akik megtalálták a nemzet útját király szívéhez és akadt király, akinek szíve megnyílt a nemzet vágyaihoz, törekvéseihez, gondolataihoz. (Éljen.) Helyre állt a béke. Az a béke, amelyért ti is küzdöttetek. Az a béke, amely megtermette a nemzetre nézve az önálló nemzeti létnek, fejlődésnek, a boldogulásnak, a szabadságnak biztos alapjait. (Éljen.) Az a béke, amely meghozta azt, amiért hiába áhított a nemzet negyedik századon át, meghozta a nemzet és király törekvéseinek, vágyainak, politikai, nagyhatalmi irányainak teljes kiegyenlítését. És meghozta, mert meg kellett hoznia azt, ami betetőzte, megkoronázta a béke művét, a nemzet és király szíve, érzelmi világa közötti teljes összhangot. Az az uralkodó, aki visszaadta a békét, az alkotmányos élet áldásait a nemzetnek, az az uralkodó, aki koronázási ajándékát a

honvédek felségélyezésére adta, az az uralkodó, aki együtt ülte meg nemzetével a 48-as törvények alkotásának félézados évfordulóját, az az uralkodó, amidőn Rákóczi hamvait visszaadta a nemzetnek, ezekkel a szavakkal fordult a nemzet felé: „hála legyen érte az isteni gondviselésnek.“ Azok az ellentétek és félreértések, amelyek súlyosan nehezettek elődeinkre hosszú századokon át, ma már egy végkép letűnt kor történelmi emlékeit képezik. Keserűség nélkül gondolhatunk tehát mindannyian a megettünk álló borús korszakra és a király és a nemzet egyesült kegyelete keresheti fel mindazok emlékezetét, akinek vezető szerep jutott a letűnt küzdelmes időkben. (Éljen.) Király és nemzet egyesült kegyelete keresi fel mindazok emlékét, keresi fel a ti emléketeket is. És ha megadatik nektek az, hogy felülről a mennyekből letekintsetek ide utódaitokra, ide gyermekeitekre, hát lehet-e nagyobb, lehet-e tisztább öröm, lehet-e kiengesztelőbb szent érzélem, mint ami eltörlheti a ti lelketeket a király és nemzet egyesült kegyeletének láttára. Nyilvánul ez a kegyelet abban a virágözönben, amely siremléketeket ellepi, nyilvánul azokban a hozzátok méltatlan szavakban, amelyekkel igyekeztünk kifejezni érzelmeinket, de nyilvánulni kell a tettekben, nyilvánulnia kell magaviseletünkben, nyilvánulnia kell a mai nemzedék egész eljárásában. (Élénk éljenzés.) A mai nemzedéknek is tudnia kell, ha szükséges meghalni a hazáért. De ti azért haltatok meg a hazáért, hogy mi, e boldogabb kor gyermekei élhessünk a haza javára. Ti azt a helyzetet akartátok a nemzet számára létrehozni, hogy mi, akik utánaatok jövünk, nekünk nem a lét és nemlét hősies küzdelmét kelljen megvívni, de a munkának azt a kevésbé hősies, de ép annyira szükséges küzdelmet, amely a nemzet számára biztosítja a ti mártir halálotok gyümölcsét. Nekünk azzal az erős elhatározással kell e szent helyről távoznunk, hogy igenis meitők legyünk tihozzátok, azt a békét, amelyet ti veretek áran szereztetek meg, a nemzetnek azt a békét megőrizzük és a nemzet javára fordítsuk, szabadságnak, erejének, fényének dicsőségeinek növelésére használjuk fel. Ugy, hogy ha valaha felülről a magasból erre a kis maroknyi népre eshet letekintetetek, hát boldogan és meglepődéssel mondhatátok: él nemzet e hazán, nem éitünk és nem haltunk meg hiába. A ti emléketek pedig legyen áldott, a ti emléketek éljen mindaddig a halás nemzet szívében, míg magyar él e hazán és legyen minden az igazi hazaszeretet, igazi lelkesültség, az igazi önzetlenség és a hazáért tette kész valódi idealizmus apotheozisa.

Mely és elterülhetetlenül hatalmas hatással hangzottak el Tisza Istvan szavai. Mint egy ember éljenzett és tapsolt a több ezerre rugó tömeg, mikor a szónok a beszédét befejezte.

(A koszoruk elhelyezése.)

Ezután a szabadság-szobornál a koszoruk elhelyezése következett. A néptömeg, amely a szónoki emelvény körül csoportosult, a szobor talapzatához vonult. Az első koszorút Tisza Istvan gróf tette le a képviselőház nevében. A hatalmas babérkoszorút, amelyet két képviselőházi teremszolga hozott, Tisza a következő szavakkal tette le:

— A magyar képviselőház megbízásából és nevében tesszem le a vértanúk emlékére a koszorút.

A kormány koszoruját Urbán Iván főispán tette le a szobor talapzatára e szavakkal:

— A szabadságharcban hősi halállal elhalt

Ezenkívül még a következő intézetek és egyesületek helyeztek koszorút a vesztőhely obeliszkjére:

Balogh Gábor, az Egyetemi Kör alelnöke a budapesti kir. magyar tudományegyetem, és a József műegyetem a nevében.

Mauchs Jenő, a Bethlen Gábor-kör nevében.

Reiber Henrik, a főgimnázium ifjusága nevében.

Benda Lajos, a főreáliskola ifjusága nevében.

Dangl Miklós, a felső kereskedelmi iskola ifjusága nevében.

Deli Lajos, a tanítóképző ifjusága nevében.

Borsos Károly igazgató, a mezőturi református főgimnázium ifjusága nevében tette le koszoruját.

Schweitzer Ádám, a szegedi főreáliskola kiküldöttje igen csinos verset szavalt,

Csovan János az orosházi polgári fiú- és leányiskola koszoruját helyezte az obeliszkre.

Ezután Brolly Tivadar polgármester Pörsény város, Orbán Balázs alispánhelyettes pedig Maros-Torda vármegye nevében tette le a koszorút.

Koszorut helyeztek még: Szilágyi Sándor a török-szentmiklósi függetlenségi párt,

Fáy István az Acsev. motorvezelők,

Fazekas Lajos az Acsev. tanulói,

Sark Sándor a csizmakészítő ipartársulat,

Vizer Lajos az aradi függetlenségi párt,

Priegl István dr. az aradi függetlenségi-kör,

Schwarz Zsigmond a Kossuth asztaltársaság nevében.

A koszorútelek után a tanulóifjuság alkalmi gyászalt énekeit, amelynek elhangzása után lassan-lassan oszladni kezdett a beláthatatlan sokaságu tömeg.

(A Kossuth-szobornál.)

Délután három órákor az országos 48-as függetlenségi Kossuth-párt nevében Hédervári Lehel országgyűlési képviselő nagy hatást keltő beszéd kíséretében megkoszoruzta a Kossuth-szobrot. A jelen voltak ezután elénekelték a Himnuszt ezzel az ünnepség véget ért.

Közös minisztertanács.

— Tanácskozás a létszámemelésről. —

Távirati tudósítás.

Arad, október 6.

Ma kezdődtek meg Bécsben a közös miniszteri tanácskozások, amelyek célja: a delegációt előkészíteni. A tanácskozáson a létszámemelésről vita keletkezett.

Mai távirataink ezek:

(Közös miniszteri tanácskozás.)

Bécsből táviratozzák a Bud. Tud. nak: Ma délelőtt a közös külügyminiszteriumban Aerenthal gróf közös külügyminiszter elnöklésével közös miniszteri értekezlet kezdődött, a melyen Schönai báró és Barián báró közös miniszterek, Monteuccoli gróf tengerészeti parancsnok, Khuen és Bienert miniszterelnökök, Lukács és Bilinszki pénzügyminiszterek vesznek részt. Az értekezletet, amely a delegációk elé tartozó ügyekről tanácskozik, délelőtt 10 órákor nyitották meg.

A hadügyminiszter tájékoztatta a minisztereket a függő katonai kérdésekről. A tanácskozások hosszú időt vesznek igénybe és ezért a honvédelmi miniszter többször megvárja majd Bécsbe. A két éves katonai szolgálat behozatalát még nem határozták el a azt se döntötték el, hogy a létszámot mennyivel emeljék. A létszámemelést elvben elfogadta az értekezlet.

A magyar kormány hiva, hogy a hadsereget megfelelő regrutával és hadiszerezettel újabb nagyobbn mennyiségben ellássák, mert ezt az ország érdekében valónak látja. De a kiadásoknál figyelembe kívánja venni az ország pénzügyi helyzetét, amely Ausztriában se mond-

ható rózsásnak. Valószínű, hogy a tengerészetnél már a jövőben nagyobb reformokat léptetnek életbe.

(Khuen a királynál.)

Bécsből táviratozzák a „Bud. Tud.”-nak: Khuen-Héderváry Károly gróf miniszterelnök ma délelőtt háromnegyed 10 órákor az általános kihallgatások során megjelent öfelsége előtt, hogy megköszönje a Szent-István-rend nagykeresztjét. Khuen-Héderváry Károly gróf ezúttal a közös miniszteriumba tartott, ahol a közös miniszteri értekezleten vett részt. A miniszterelnök holnap szándékozik visszatérni Budapestre.

(Lukács László tanácskozásai)

Bécsből táviratozzák: Lukács László pénzügyminiszter Bilinszki lovag oszt-ák pénzügyminiszterrel tegnap megkezdett tanácskozásait ma esetleg még holnap is folytatja. Ezek a tárgyalások nem csupán a bankszabadság meghosszabbítására és a készletek kérdéssére, hanem valamennyi függő pénzügyi kérdésre vonatkoznak.

Az elűzött király.

Távirati tudósítás.

Arad, október 6.

Manuel portugál királyról még mindig nem tudni, hogy hol van. Annyi tény, hogy nincs a forradalmárok kezében. Valószínűleg kolostorban húzódott meg. A forradalmárok ma megalakították a köztársasági kormányt.

Távirataink ezek:

A trónfosztott család.

— Hol van a király? —

Lisszabon. Senki sem vette észre a városban, mikor menekült a király. Egy verzió szerint a brazilai elnök hadihajója, a San Paolo vette fel fedélzetére. Fonseca elnök gőznaszádöt küldött a Necesitades-palota kertje alá és az vitte a hajóra Manuel királyt és az özvegy anyakirálynét. Állítólag a forradalmi bizottság tudott a király szökéséről, de nem akarta akadályozni. Van egy hír arról is, hogy Alfonzo Costa a forradalmi bizottság hat tagját azzal bízta meg, sőt becsületbeli kötelességükre tette, hogy őrködjenek a király élete fölött.

A miniszterek el akarták kísélni a királyt, de Manuel nem engedte, hogy sorsában más is osztozzék. Ebusuzott minisztereitől és egyedül anyja ment vele. Hír szerint a király már uton van Anglia felé.

Egy másik verzió úgy szól, hogy Manuel király az özvegy királynéval egyenesen Cintrába menekült, ott várja be az angol ágyúnaszádöt, amely egy britt hadihajóra fogja vinni.

Madrid. Canalejas miniszterelnök jelentést kapott a lisszaboni spanyol követségről. A táviratot a katonai attasé adta fel tegnap este. Közli benne, hogy Manuel király egy portugál torpedónaszáddal elmenekült és két angol hadihajó teljes gőzzel uton van Lisszabon felé.

Páris. A király sorsáról a legellentmondóbb hírek érkeztek. Egy jelentés arról szól, hogy a király még a palotában van és a forradalmárok fogva tartják, viszont de Piesa párisi brazilai követ hírt kapott, hogy Manuel király már a San-Paolo fedélzetére jutott és onnan átment a Newcastle angol hadihajóra.

Páris. Londonból jelentik, hogy Manuel király és Amália királyné a Newcastle hadi-

hajón egyenesen Londonba fog jönni. Egyelőre Wood Northon előtt állapodott meg az angol hadihajó. Ott van Fülöp orleánsi herceg kastélya. Az angol tengerészeti kormány Portsmouthból két hadihajót küldött, a melyek felvannak szerelve Marconi-készülékekkel. Ez a két hadihajó fogja közvetíteni a dróttalan táviratokat London és Wood Northon között, míg Manuel király Londonba jöhet.

Lisszabon. Manuel király — mint szemtanú beszél — bámulatos hidegvérrel viselkedett, mikor az ostrom a királyi palota ellen megkezdődött. Annál inkább meg volt rémülve Amália királyné. A forradalom kitörésekor Canalejas miniszterelnök néhány miniszterrel a palotába sietett. Úszolták a királyt, hogy meneküljön. Az ifjú király hallani sem akart erről. Mikor egy ágyugolyó az erkély egyik márványoszlopát találta és ledöntötte, az özvegy királyné borzasztóan megrémült. Sirva kérlelte fiát, hogy meneküljön. Manuel király a királynéval és a miniszterekkel előbb egy földszintes terembe, onnan a pincébe ment le, ahová az ágyugolyók nem érthettek.

Amália királyné könyörgött a királynak, hogy meneküljenek Angliába, míg nem késő. Az ifjú király dacolt.

Madrid. A Correspondencia ai Espagna a következő lisszaboni hírt függesztette ki:

Lisszabon a forradalmárok kezében van. A király és családjának tagjai egy hajó utban vannak Anglia felé.

A belügyminiszter egy ujságról előtt kijelentette, hogy a hadsereg legnagyobb része hű maradt a dinasztiahoz, azonban csaknem az egész flotta átsérült a forradalmárokhoz. A király egy hadihajó fedélzetén van, amely a Tajo folyón állomásozik. Az alvai és porói helyőrség Lisszabon felé tart.

London. Vigobol jelentik a Daily Mailnek, hogy Manuel király Cassaesben, Lisszabontól nyugatra huszonhat kilométer távolságban van.

London. A Newcastle páncélos hajó egy torpedónaszádöt küldött Cindra mellé, hogy a királyt és az özvegy királynét a hajóra vigye. A torpedónaszád azonban nem tudott a parthoz közeledni, mert a forradalmi hajók megtiltották és megfenyegették, hogy ha közelebb jön, megkezdik a bombázást.

London: A Reuter-ügynökség jelenti Lisszabonból hat órai kelettel: Az Amália hajó Alfonzo infánssal Cassaesbe utnak indult. Ugy látszik, hogy a hajó vagy Femiche vagy Aracciara kikötőben fogja felvenni a királyi család többi tagjait.

Páris. A Temps érteztése szerint az új kormány nem fogja beérni a kormány lemondásával, hanem az egész királyi családot örökre száműzni fogja az országból.

Madrid. Az éjjel Alfonzo infánstól szikratávirat érkezett, amely szerint a király anyja, Amália egy angol hajón elmenekült, a király pedig a Lisszabon mellett lévő Maffrában egy kolostorban tartózkodik.

Kikiáltották a köztársaságot.

Páris. Tegnap esti kelettel jelentik egyhangzó táviratok, hogy Lisszabonban nagy lelkesedéssel proklamálták a köztársaságot. Este hat órákor a Don Pedro-téren sok ezer ember gyűlt össze és éltette a forradalmat. A középületekre kifizették a köztársaság lobogóját. A nép örömmámorban uszik.

Madrid. A kormányhoz hivatalos jelentés jött, hogy Lisszabonban kikiáltották a köztár-

szaságot és általános vélemény szerint a király önként fog a trónról lemondani.

Lisszabon. Megalakult a köztársaság ideiglenes kormánya. Az elnök Bernardo Machado volt miniszter, tagjai pedig: Pilho tengernagy, Alfonso Costa, Almeida Braga és Zoa Menezes volt képviselők.

Páris. Madridból jelentik: Mikor megjött a híre, hogy Lisszabonban kikiáltották a köztársaságot, a spanyol antimonarchista klubok kivilágították ablakaikat. A rendőrség nagy készenléttel vonult ki, mert tartott tőle, hogy tüntetések lesznek Alfonso király ellen. De nyugodtan múlt el az éjszaka.

A spanyol kormány tudta, hogy a spanyol köztársasági politikusok hetek óta élnek összeköttetésben állottak a lisszaboni forradalmi bizottsággal.

Paris. A portugáliai republikánus párt vezetői, akik a forradalmat intézték, a következők:

Machado Bernardo, volt közmunkaügyi miniszter, egyetemi tanár.

Jose Almeida ügyvéd.

Alfonzo Costa képviselő és ügyvéd, akit azonban nemrég kizártak a képviselőházból, mert szóvá tette az udvari háztartás körül előfordult szabálytalanságokat.

Comez közigazdász.

Celestino Almeida orvos.

Hozzájuk csatlakozott Maldas admirális, aki a hadihajók tegnapi akcióját intézte.

Costa a minap Párisban a következő kijelentést tette:

— Takarékoskodni fogunk a vérről. Olyan forradalmat fogunk csinálni, melyet az egész külföld el fog ismerni, mert remélhetőleg a forradalmárok nem lesznek olyan ostobák, hogy a király életére törjenek.

London. A legutóbbi lisszaboni hírek jelentése szerint a köztársaság proklamálását a nép óriási lelkesedéssel fogadta. A királyhoz hű csapatok tegnap este átpártoltak a republikánusokhoz, s ezzel a kiáltással: Éljen a köztársaság, visszavonultak kaszárnyáikba.

Lisszabon. Braba Teofil ideiglenes kormányelnök ma a hatalmak külügyminisztereihez táviratot intézett, amelyben közli a köztársaság proklamálását és ideiglenes kormány kinevezését jelenti, egyúttal megígéri, hogy a kormány garantálja a közbiztonság és rend fenntartását.

Páris. A lisszaboni spanyol nagykövet tegnap diplomáciai diszruhába öltözve, meglátogatta a forradalmi kormány elnökét s bejelentette, hogy a spanyol kormány a köztársaságot elismeri. A lakosság a spanyol nagykövetet nagy, lelkes ovációkban részesítette.

Lisszabon. Az ideiglenes kormány a hadsereghez és a néphez kiáltványt intézett, amelyben jelzi, hogy a hadsereg nagy része a néppel tartott, azért sikerült a köztársaság kimondása. Az összetartás és a nép javára lesz, azért kéri a hadsereg tisztes tagjait, hogy csatlakozzanak a polgárság mozgalmához.

A forradalmi vezér röpirata.

Páris. Magalhaes Lima, aki a múlt héten Párisban időzött, négy nappal ezelőtt előadást akart tartani a portugáliai köztársasági mozgalmakról. Az előadást megelőzőleg egy röpiratot bocsátott ki, amelyben ismerteti a republikánus párt szándékait. A röpirat többek között ezeket mondja:

A forradalom már Lisszabon kapui előtt háborog. A köztársaságot nemsokára proklamálni fogják. Az új köztársaság nem lesz izo-

lált állam. Éreztetni fogja hatását az egész világgal és elsősorban közvetlen fog találni Spanyolországban, ahol nemsokára hasonló események fognak lejátszódni. Spanyolországon kívül Brazília is szövetségessé lesz az új köztársaságnak. Az egész ibériai félsziget szövetsége döntő lépés lesz a latin Unióhoz. Az egyedüli nemzeti párt, mely az egész portugál népet képviseli, a köztársasági párt. Ez az egyedüli szervezett párt Portugáliában. Az igazgatóság öt tagból áll, ennek vannak alávetve a bizottságok, az albizottságok pedig kerületen kívül és községenként vannak szervezve.

Lemondott a király.

Páris. A király menekülése előtt lemondott a trónról és aláírt egy előre elkészített iratot. A forradalmi bizottság a király életét minden körülmények között garantálta. Előre megígérték a királynak azt is, hogy vagyonát magával viheti. Apanázsát a kormány csak később fogja megállapítani.

Részletek a forradalomból.

— Az elfoglalt királyi palota. —

Lisszabon. Ragyogó estély volt hétfőn a Necessitades palotában Fonseca brazíliai elnök tiszteletére. A portugál főnemesség az ország minden vidékéről a fővárosba jött a fnyes lakomára. Ott volt az egész kormány és a parlamenti pártok minden vezére. Manuel király vidáman társalgott vendégeivel és fölötté kitüntette esküdt ellenségeit figyelmességével. Együtt ültek a király asztalánál azok, akik a nagy drámát előkészítették. Óvatosak voltak a forradalmárok. A rendőrség még kedden sem tudta, mi készül. Alfonso Costa szervezte a zendülést. Titkába a köztársasági párt vezetőin és a forradalmi bizottságon kívül csak egynéhány magasrangú tiszt, tábornok és tengernagy volt beavatva.

Kedden délután, órségfölváltáskor, a kaszárnyákból kivonultak a kis csapatok. Mintha órségekre mentek volna. Valójában ezek voltak a kiszemelt és kipróbált csapatok. Nagy körültekintéssel vonultak a Necessitades palota felé. Délután egy órakor ágyulövés dördült el a: Adam Astor cirkálóhajóról. Előbb egy, aztán a San Rafael páncélos viszonzta az ágyulövést.

Ez volt a jel. A tüzérségi kaszárnyából vágtatva rohogott a palotához egy egész tüzérezred. A főváros lakossága még föl sem ocsudott meglepetéséből, mikor a királyi palota már be volt kerítve. Két gyalogezred állott föl és mögötte sorakoztak az ágyuk. Minden ágyúcső a Necessitades-palotának a kikötőre néző ablakai felé volt irányítva.

Dörögtek az ágyuk, egymásután csaptak le a nehéz ágyugolyók a király kertjében, akárhány a palota fedelét ütötte be.

A nép futva rohant a Capoblanco kikötőbe. Az Adam Astor és a San Rafael egyre bombázta a palotát. Mind a két hadihajó árbóccain köztársasági lobogó lengett. Ebből tudta meg a lisszaboni nép, hogy mi történik: kitört a forradalom. A két hadihajóról negyvenyolc ágyulövés dördült el. Akkor már lezajlott a tragédia.

Mikor eldördült Capoblanco felől az utolsó ágyulövés, nagy tömeg vonult a fővárosba. Nyolcezer főnyi parasztnép volt, a fővárosba jött a forradalmi bizottság intézésére. Ezzel el volt vetve a kocka. A királynak jelentették, hogy a nép felázadt s most már Manuel király kész volt menekülni. Beesteledett. A Necessitades palota ablakai sötétlen meredtek a Tajóra.

Egyidejűleg a Cale de Ouro-n öldöklő oszta fejlődött ki. A Villa Robleds spanyol lovasezred, a király leghívebb katonasága szembezárlott a forradalmár tüzérezreddel. Badajozból jöttek a spanyol huszárok. De egy gyalogos ezred hátba kapta a lovasokat, elég volt egyetlen sortűz és a lovasság átpártolt a forradalmárokhoz. Egy szempillantás alatt történt mindez. A kaszárnyákra kitűzték a köztársasági kézőld lobogót.

Mikor a kikötőben horgonyzó hadihajókról eldördült az első ágyulövés, a város felől pedig két gyalogezred vonult föl, a királyi palota parancsnoka, Gorias tábornok, riadót fuvatott. A palota őrsége fegyverbe állott, a kapukat bezárták, de már akkor felrobtak az ágyuk és egymásután ütöttek be az ágyugolyók és a tüzérség bekerítette a palotát. A királyhoz hű csapatok ingadoztak, nem akartak kivonulni a zendülők ellen. Gorias tábornok kétségbeesetten kereste a királyt, nem találta sehol. Újból lesietett katonáihoz és mikor látta, hogy a tisztek is vonakodnak harcolni, a palota parancsnoka föbe lötte magát.

Néhány perc múlva az őrség kinyitotta a kapukat és a forradalmi csapatok benyomultak a királyi palotába.

Páris. Az Agence Havas jelenti Biarritz-ból, hogy odaérkezett lisszaboni utasok elbeszélése szerint a forradalom katonai zendülés volt és abban elsínte a polgári elemek nem vettek részt. Tüzérezredek lövöldöztek a polgári gárdára. A királyhoz igen kevés csapat maradt hű. A lázadó csapatok a főváros összes stratégiai pontjait hatalmukba kerítették. Az áldozatok száma igen nagy.

Páris. A külügyminiszteriumba érkezett jelentés szerint Oportóban a forradalmárok vereséget szenvedtek. Az oportói királyi csapatok Lisszabon ellen indultak.

Az angolok mentegetőznek.

London. A külügyi hivatal közli, hogy az angol kormány csak a lisszaboni angol alattvalók megvédésére küldte Lisszabonba a két hadihajót, de nem volt szándéka beleavatkozni Portugália belső ügyeibe.

A forradalom előkészítése.

Egy londoni diplomata közli: Míg es év májusában biztosra vette a portugál republikánus párt a győzelmet. A nép nyomora, a pénzügyi botrányok, melyek a monarchikus pártok reputációjának utolsó kis maradványát is lerombolták, a fiatal király eskély tekintélye, mindennekellenben azonban a hadsereg és a haditengerészet növekvő elégedetlensége előrevetették arányát a monarchia közeli összeomlásának. De a republikánusoknak még abban az irányban is biztosítani kellett magukat, hogy diadalukat a külföld is elismerje. Portugáliára nézve Franciaország és Anglia magatartása irányadó; az előbbi pénzügyi, az utóbbi politikai okokból, végül mindkettő azért, hogy Spanyolországot a monarchia érdekében való közbelépéstől visszatartsák.

Már júniusban kötelező ígéretet kaptak a republikánusok arra nézve, hogy Franciaország el fogja ismerni a portugál köztársaságot. A portugál és a francia radikalizmust sok fonál köti össze. Magalhaes Lima, a portugál köztársasági pártok vezére, a „Secolo” republikánus napilap alapítója és az ugyancsak republikánus „Vanguardia” hetilap jelenlegi tulajdonosa, Pichonnak és Clemenceauxnak benső barátja.

Míg Franciaország beleegyezéséről bizonyosak voltak a republikánusok, Angliához fordultak. Tudvalevőleg Anglia már ismételtén és pedig különböző pártok és irányzatok érdekében intervenciát Portugáliában. Az 1703 ban

kijelentette, hogy érdeklében áll, hogy Vojthával jó viszonyba kerüljön.

Addig Haverda Mária az édes anyjáról soha nem beszélt. A mióta azonban Vojthát hozzánk, folyton szóba került az öreg asszony. Vojtha érintkezett a rokonokkal és egyszer azt a hirt hozta, hogy a lányáról mint utcai nőről nyilatkozott, mászor azt újságolta, hogy az öreg asszony újra férjhez fog menni, majd azt mesélte, hogy Máriát az anyja az örültek házába akarja zárni. Haverda Mária ezzel nyugtatott meg:

— Vojthának csak pénz kell; ötezer forintot fog majd kapni, ha meghalt az anyám. Ezért esküdött hamisan egy pörömben. A két asszony, Vojtháné és Haverda Mária gyakran összevesztek. Vojtha pedig gyakran kicsinyített engem Haverda Mária előtt; ezért veszekedtem is vele sűrűn.

— A per pedig nem akart eldőlni Szabadkán?

— Nem.

— Mit mondott Klein a perről?

— Azt mondta, meg fogjuk nyerni. Ez alatt Vojtha mindjobban közeledett Haverdához. Egyszer, a Royal éttermében Haverda Vojtha jelenlétében hazugnak is nevezett. En felvettem a kávéomat és távoztam. Egyik kávéházból a másikba mentem, reggel elméletem a hivatalban Pál jegyzőnek, aki rábeszélte, hogy szakítsam meg e viszonyt. Én azt meg is ígértem Pál jegyzőnek. Hazamentam, ahol a házmesternétől megtudtam, hogy Vojtha ott töltötte az éjszakát.

Nekem ugyan kulcsom volt, de Vojtha belülről beriglizte az ajtót, hogy ha hazajövök, ne tudjak bejönni.

— Nem sejtette ön, hogy itt már nemcsak unokatestvéri viszonyról van szó?

— Haverda mindig hangoztatta, hogy közöttük nemi viszonyról szó sem lehet; és én ezt elhittem. Egy izben kinyitottam a kofferrjét és láttam az ott talált levelezéséből, hogy egy bankhivatalnokkal van viszonya. Ekkor ismét szakítani akartam, de az asszony annyira belém tudta szuggérálni az ő akaratát, hogy elhittem neki, hogy ártatlan és vele maradtam továbbra is. Haverda Mária ekkoriban sokat ezdta az anyját és annyira belém szuggérálta, hogy az anyja rosszszerű, hogy én kijelentettem, annyira szeretem Máriát, képes volnék érte az anyját megölni.

Márián egy időben nagy változást láttam. Azelőtt jókedvű volt, színházba, társaságba is járt, most magába zárkozott, szomorú volt. Én, hogy felderísem, jókedvre hoztam, tettem ezt a kijelentést.

— Mikor?

— Vojtha elutazása után, március 3-án. Nem tervszerű kijelentés volt ez; csak kicsuszott a számon. Március 6-án reggel Haverda Mária azzal lepott meg, hogy rémas álma volt. Azt álmodta, hogy ketten meggyilkoltuk az anyját és elrejtettük véres tetemét. Azután kijelentette, hogy nem is a vagyonért örülne a gyilkosságnak, csak azért, hogy már nem él többé az a rossz asszony. Én mondtam, hogy a tervvel határozottan nem foglalkoztam, de megkérdezzük Vojthát este, ő volt detektív is, adjon hát tanácsokat. Hárman voltunk ott; Haverda elfadta az álmát és megkérdezte: meg lehet-e tenni, anélkül, hogy rájöjjenek? Vojtha azt felelte: ennél mi sem könnyebb. Ő detektív volt s tudja, hogy a tervszerű bűnök elkövetésének kilenc tizedrésze sem jönnek rá. Különben sem gyanakodnék senki a mindenkitől kedvelt Haverda Máriára. A lakásunkra mentünk aztán és tizenegy órától éjfélig beszélünk a terv részleteiről.

— Mit beszélgethettek így hármában?

— Részletesen nem emlékszem rá. Csak azt tudom, hogy azt tanácsolták, hogy a tetet a „szőlők“ közt kövessék el. Én kijelentettem, hogy katonai térképet kéne venni, hogy kiismerjem ott magam.

A térképet Haverda Mária és én rendeltük, azt hiszem, hatvan krajcárért, egy Dorottya-utcai könyvkereskedésben. A rendelőlapon alá ezt a nevet irtam: Kovács Géza, pusztán véletlenségtől. A vizsgálat alatt kitűnt, hogy van egy ilyennevű hadnagy. A térképet hazavitük, de nem tudtuk rajta eligazodni. Vojtha március 20-án elutazott Hódmezővásárhelyre, valami pénzért. Haverda ekkor azt mondta: most kedvező az alkalom arra, hogy megmutassa a szabadkai szőlőt, ahová anyám jár. 26-án a reggeli gyorsvonattal utaztam és megállapodásunk értelmében a pályaudvaron találkoztam Vojthával, aki Vásárhelyről jött. Dél előtt megmutatta, hol a szőlő és az az alagút, melyen az öreg Haverda Boldizsárné le szokott járni. Ez tizenkét óra tájban lehetett; ekkor a városba indultunk. Bementünk a Park-kávéházba és vártunk, hogy arra jöjjön Haverda Boldizsárné, akit én nem ismertem. De az öregasszony nem jött.

Este visszautaztunk Budapestre. Az étkezőkosokban ültünk; két család volt ott rajtunk kívül, az egyik ismerősünk. Én kijelentettem, hogy nem hiszem, hogy Haverda Mária méltányolni tudná az én tettemet, ha megölném az anyját. Vojtha jelezte, hogy igazam lehet, mert ő is megverekedett hadnagy korában Haverdáért és semmit sem kapott érte. Budapestben a pályaudvaron várt bennünket Haverda Mária; Vojtha nemsokára elvált tőlünk, mi ketten pedig villamosra szálltunk. Ekkor megmagyarázta nekem Haverda, hogy néz ki az anyja és meg lehet ismerni arról, hogy az egyik szemét behunyva tartja.

— Kérdezte öntől Haverda, mit végeztek Szabadkán?

— Igen. Én pedig elmondtam.

— Hová lett a térkép?

— Azt elszakítottuk. Haverda Mária azután azt mondta, legjobb lesz visszautazni Szabadkára, hogy megismerkedjek az anyjával. Én visszautaztam, a pénzt az úra Mariska adta. Igénybe vettem a Vojtha féлару utazásra jogosító igazolványát.

— Hiszen arcképes igazolvány volt, hogy utazhatott vele?

— Nem nézték az arcképet, máltóságos uram. Szabadkára érve, ismét Kovács Géza névre szálltam meg. Másnap elmentem a Haverda-ház udvarára és a házba koholt kifegaszal betérve, megláttam Haverda Boldizsárnét. Én ebben az időben nagyon izgatott voltam. Különösen felizgatott az, hogy Haverda Mariskának akkor nem volt pénze fürdőre menni és nem tudtuk kifizetni a lakásunkat se.

Jánosy, aki eibeszelésének vége felé töredeztet, akadéva beszélt, itt annyira ki merült, hogy az elnök tíz perc szünetet adott neki, hogy magát kipihenje. Jánosy két börtönőr közt kiment a folyosóra, ahol körülvették a bámész érdeklődők.

(Haverda, a felbujtó.)

Negyed egykor folytatták a tárgyalást.

Jánosy elmondja, hogy a revolvert egy régiségkereskedőnél vette.

— Arra emlékszem, — ugymond — hogy Haverda Máriával arról vitatkoztunk, hogy kinél vegyük a revolvert. Ő ellenezte, hogy egy régiségkereskedőnél, mert egy régi pisztoly a döntő pillanatban esütörtököt mondhat. A fegyvert Vojthával próbáltuk ki Hódmezővágyon. Elutazásom előtt arra kért Mária, hogy azt is

agyonöljsem, a ki anyját kísérni fogja, nehogy az magához vehesse az öreg asszony értéktárgyait. Április másodikán részletesen megbeszéltek az alibit és másnap leutaztam Szabadkára.

(Vallomás a gyilkosságról.)

Jánosy ezután a legapróbb részletekig elbeszéli, hogyan követte el a gyilkosságot.

— Mikor utoljára leutaztam Szabadkára, ezt volt a szándékom, hogy özv. Haverdáné előtt feltárom Mariska rettenetes helyzetét és ha nem sikerül őket kibékíteni, Haverdáné szeméi előtt főbe lövöm magam. Elmentem Haverdáné lakására, de nem találtam otthon. A szomszédok mondták, hogy a szőlőbe ment, látták mikor villamosra szállt. Erre elhatároztam, hogy a szőlőben keressék fel, de utóbb meggondoltam, hogy ott a napszamosok előtt nem csinállok botrányt. Elhatároztam, hogy megvárom az uton, míg visszatér. Közben nagy szélvihar támadt, amiért kalapom megkiméltése végéig utazóspakát tettem a fejemre. Minthogy pedig azt hittem, hogy a vihar miatt Haverdáné valószínűleg ugys hazament már, elhatároztam, hogy visszafordulok és bemegyek a városba. Néhány napszamosal találkoztam, akik tiszteletludóan köszöntöttek. Az ut egyik kanyarulatánál egyszerre hangokat hallottam. A következő pillanatban Haverdáné állott előttem. Arcán, mikor engem meglátott, megdöbbenés lázzott. Nekem pedig ebben a pillanatban minden az eszembe jutott, szinte elvesztettem öntudatomat és Mariska arca tűnt fel előttem víziómban. Hirtelen zsebembe nyultam, kivettem a pisztolyt és rácsütöttem.

Ezután a vádlott menekülését beszélté el nagy részletességgel.

(Mariska vallomása.)

Az elnök azt a kérdést intézi Haverda Máriához, bűnösnek érzi-e magát.

Haverda Mariska: Nem.

Az elnök: Mondja el véde'ését.

Nem védekezem, mert bűnös nem vagyok, Jánosy nem biztattam. Tessék kérdezni, majd felelek.

— Milyen viszonyban volt édesanyjával?

— Gyűlölt.

— Mondja el, hogyan gyűlölte?

— Majd elmondják a tanúk. Anyám erőszakolt arra is, hogy Jarmatzkyhoz menjek nőül.

— Meddig élt az urával?

— Kilenc évig.

Azután elmondta, hogy Jánosyval szerettek egymást. Tulajdonképen el voltak jegyezve Jánosyval, de gyűrűt sohasem váltottak.

Vojtha feleségére áttérve azt mondja, hogy az asszony állandóan féltékenykedett, de mi nem veszekedtek, csak egyszer, mikor Jánosyról rosszat mondott Vojtháné.

— Vojtháné nagyon féltékeny volt, anélkül, hogy erre okot szolgáltatott volna.

— Igaz e, hogy Vojtha két éjjel a maga lakásán tartózkodott?

Haverda Mariska: Ez nem igaz. A Royal kávéházban voltunk egy este és akkor Jánosy felugrott az asztaltól és azt mondva: „ezt nem bírom tovább kitartani“ elment a kávéházból. Akkor én megkértem Vojthát, hogy kísérjen haza, mert Jánosytól félttem.

Aztán az anyjáról beszélt.

— Anyám az apám halálakor kivart a halottas házból, de két nap múlva levelet kaptam tőle, amelyben haza hívott. Haza is mentem és láttam, hogy az anyám két nappal a temetés után már letette a gyászruhát. Örökségemül akart adni ötvenezer koronát és én el

— Kegyelmes uram, — szólott — ha meg nem sérteném, engedje meg, hogy a magam főzte szilvóriumából megkináljam, jól esik az ilyen hávós reggelen.

— No ez okos gondolat volt — válaszolt Tisza gróf nevetve — átvette a kulacsot és huzott belőle. A többi urak követték a jó példát és a kitűnő szilvóriumért igen sok dícséretet kapott.

Ezután megkezdődött a munka. Mert bizony súlyos és nehéz munka egy álló óra hosszúig erdőt-mezőt bejárni, kora reggel, nedves fűben. Akik nem szokták, alig győztek Tisza gróf nyomában haladni, aki a bejárás közben hol Bedő főmérnökkel, hol a gazdákkal beszélgetett. Igazán banálítás lenne azt írni, hogy az ország egyik legelső gazdája rengeteg tudást árult el mezőgazdasági kérdések tárgyaiban közben. Azt azonban le kell írni, hogy Tisza István grófnak ez az útja az állatot tartó gazdákra nézve valószínűleg áldást jelent. Az évek óta huzódó legelő ügy megoldást nyer. Sikertült egy százhatvan holdas területet találni, melynek átengedése ellen a földmívelésügyi miniszter nem fog akadályokat emelni. Az újabbban kijelölt legelő sokkal közelebb esik a városhoz, mint a melynek átengedését eddig a miniszter megtagadta és Tisza István gróf kijelentette a legelő bejárása és megszemlélése után, hogy a maga részéről mindent megtesz a város jogos kérésének teljesítése érdekében.

A gazdák azzal a megnyugtató tudattal vitték meg Tisza kijelentését küldököknek, hogyha Tisza István ígért, akkor a legelő kérdést meg is fogják oldani.

Itt említjük meg, hogy Tisza november hónap közepe táján Aradra érkezik és több napig fog itt tartózkodni.

HIREK.

MEGHALT

a Rotschild ház legidősebb nőtagja.

Távirati tudósítás.

Arad, október 6

Az angol, a francia és az osztrák arisztokráciának mély gyásza van. A Rothschild-család legöregebb tagja hunyt el az utóbbi napokban csendesen, észrevétlenül, épügy, amilyen zajtalanul és előkelően gyakorolta az utóbbi évtizedekben a jótékonyt. Rothschild Antony báró özvegye, Sir Montefiore Mózes leánya tért meg övéhez a halálával három ország legmagasabb arisztokráciájára borított gyászt.

Angliában „Lady Rothschild” volt a neve. Férje, Rothschild Antony báró londoni osztrák-magyar főkonzul 1847. január 12-ikén Viktória királynőtől kapta az angol báróságot s mert angol alattvalóvá lett, Sir Rothschild Antony-nak nevezte magát. Harmincegy évig volt özvegy a most elhunyt báróné, aki majdnem kilencven esztendőt élt s 1821. május 28-án született.

Állandó lakhelye Aston Clinton volt, Angliának ama részében, amelyet a nép „Rothschild országának” nevez, mert ott majdnem minden birtok és telek Rothschild Anselm Mayer frankfurti bankár utódaié. Télen át né hány hónapot londoni palotájában szokott tölteni s nagyarányú jótékony akcióit szokott kifejteni.

Jellemző a jótékonyására az a bájos történet, melyet most halála alkalmával elevenített fel egyik tiszteője, Anglia legkiválóbb államférfia, Roseberry lord, aki egy őt felkereső s tőle az elhunyt nagyszony életére vonatkozó adatokat kérő újságírónak a következőket mondta el:

— Körülbelül huszonöt harminc eszten-

deje lehet annak, hogy egy fiatal orosz házaspár jött Londonba, ahol a legnagyobb nyomerban éltek. A férj diplomás orvos volt, az asszony pedig, otthon a legelőkelőbb püstervári börtényárnak a leánya, kézimunka-órák adásával tengette életét, mert apja kitagadta, amiért a szegény zsidó orvos felesége lett. Oroszország londoni nagykövete hívta fel Lady Rothschild-nak a figyelmét a szánalomra méltó házaspárra s a báróné személyesen kereste fel őket lakásukon, ahol a legnagyobb nyomorúságot találta. A szerencsétlenek inkább odunak, mint szobának nevezhető lakásban szorongtak, amelyhen alig volt butor, de nem volt egy betevő falat sem. Anélkül, hogy sokat gondolkozott volna a báróné elment a legközelebbi zálogházba, s minthogy pénz nem volt nála, lebuza újjáról több száz fontot érő gyémántgyűrűjét s el akarta zálogosítani. A zálogház tulajdonosát annyira meglepte a nő szépsége és éltéke, hogy gyanút fogott, azt hitte, hogy tolvajjal van dolga, megtagadta a kölcsönt és rendőrrel fenyegetőzött. A bárónénak azonban gyorsan kellett a pénz, s ezért a zálogház közelében lakó londoni főrabbihoz fordult, aki aztán igazolta őt a zálogházu'ajdonos előtt úgy, hogy csakhamar tele kézzel mehett vissza orosz pártfogoltjaihoz, akiket aztán meg is segített.

Két leánya gyászolja halálát. Az öregebbik Battersea lordnak, egykori angol pénzügyminiszternek özvegye, a másik Hardwick Yoreke grófnak, az edinburghi herceg ifjabbik fiának felesége.

— A király a bécsi polgármester budapesti látogatásáról. Bécsből jelentik: A belga királyi pár tiszteletére adott díszében általánosan feltűnt, hogy királyiuk a cercle alkalmával, midőn Neumayer dr. polgármestert megpillantotta, egyenesen hozzáépett és vele feltűnő hosszú beszélgetést folytatott. Őfelsége ez alkalommal kitűntető kegyes módon nyilvánította megelégedését Neumayer minapi budapesti látogatása felett. A király hangsúlyozta, hogy ez az utazás bizonyosan azzal az eredménnyel fog járni, hogy a két főváros között jó egyetértés létesül, ami nyilvánvalólag a két város jól felfogott érdekében áll.

— Kossuth Ferenc beteg. Budapestről jelentik: Kossuth Ferenc ma reggel csúszos bántalmi miatt ágyban maradt egész nap és az aradi vértanúk emlékére tartott budapesti gyásztiszteltetésen se jelent meg.

— Tömegsztrájk egy püspök ellen? Alsó kubinból jelentik: Richter János orsz. képviselő ügyében tegnap szenzációs fordulat történt. A római katolikus hívők tömegsztrájkra készülnek Párvy szepesi püspök jogtalan rendelkezése ellen. Mozgalom indult meg az iránt, hogy több lipói és árvamegyei egyház közösg hívei tömegesen áttérnek a luteránus vallásra. Párvy püspök állítólag az erőszakoskodásaival és avval indokolják a lépést, hogy méltatlan papokat szeret a hívőkre (titkozásuk ellenére) ráerőszakolni, akik a római katolikus vallást és ennek szentségét egyenesen gúny tárgyává teszik. Tegnap Alsókubinban e tárgyban társaskozás volt, amelyen lipóimegyei, hruszini, turdosini, krasznahorkai, sziluhai és árvanagyszőlői kiküldöttek vettek részt. Az áttérők szárát az illetők állítása szerint tízezerre lehet tenni. A Párvy püspök és Richter János képviselő közti konfliktus ügyében október 4-én nagyobb számu küldöttség jelent meg Csaplovits Simón főispánnál, arra kérve őt, hogy hasson oda, hogy Richter plébános ügye minél előbb kedvező elintézését nyerjen.

— A Damjanich-társaság ünnepe. A vértanúk emlékét a II. kerületi Damjanich-társaság is megünnepelte. Az ünnepi beszédet Goldzieher Albert dr. ismeri ügyvéd mondotta s szavai nagy leköszedést keltettek.

— Jászi Oszkár Araden. A „Társadalmi-tudományi Társaság” e hó 15-én, szombaton délután 6 órakor és 16-án, vasárnap délután 5 órakor a városháza nagytermében felolvasó ülést rendez, melyen Jászi Oszkár fog előadást tartani. A kiváló szociológus „A társadalom gazdasági fejlődéséről” és „az államról és alkotmányról” fog értekezni. A felolvasások iránt, melyeken bárki résztvehet, nagy érdeklődés mutatkozik. Belépődíj nincs.

— Az elbocsátott tanító. Mohos Ágoston, az elcsapott aradi tanító ez idő szerint a Függetlenség hasábjain garázdálkodik ellenünk. Mindig az volt az álláspontunk, hogy a lapoknak egymás ellen folytatott személyes és üzleti ügyeivel nem szabad moleztálni az olvasó közönséget s az ilyen eseteket lehetőleg a nyilvánosság keresése nélkül kell elintézni. Ezért Mohos Ágoston címére magánlevelet küldtünk ma s ezzel — amennyiben azt a Függetlenség további fizetési érdeke megengedi — a magunk részéről befejeztük az ügyet.

— Halálos baleset. Gurahoncról jelentik, hogy a Pöcsky gróf féle uradalom egyik kocsisa leesett a kocsi bakjáról és nyakcsigolyáját eltörte. A kocsis azonnal meghalt.

— A kolera szünőfélben van. A belügyminiszterhez ma csak 6 gyanús megbetegedést és 2 halált jelentettek be. Azt a munkást, aki Titelnél meghalt, a bakteriológiai vizsgálat kolerasznak találta.

— Elevenen elásta a gyermekét? Martonosról jelentik: Sőreg János martonosi tanyaagazda felkésze ellen névtelen feljelentés érkezett a martonosi csendőrségre. Azt mondta a névtelen feljelentés, hogy mialatt Sőreg Amerikában volt, Sőregné egy egészséges fiugyermeknek adott életet. A gyermeket nevelte egész juniusig, amikor már nyolc hónapos erős pufók legényke lett belőle. Sőreg ekkortájt levelet írt a feleségének, amelyben tudatja, hogy nemsokára visszajön. Sőregné nagyon megijedt, mert hűtlenségének élő tanujele volt a gyermek. Elevenen elásta tehát a gyermekét. Ezt mondotta el a névtelen feljelentés, a mely bármilyen hihetetlenül hangzott is, meg kellett indítani a nyomozást. A csendőrök a nyomozás során megállapították, hogy Sőregnének csakugyan volt egy nyolc hónapos gyermeke, s azt junius óta nem látta senki. Minthogy így valószínűvé vált a névtelen levél vádja, a csendőrök vallatásra fogták Sőregné. Az asszony bevallotta, hogy neki csakugyan volt egy gyermeke, aki azonban meghalt s a holt estét ő a kertben ásta el. Meg is mutatta a helyet, ahol a gyermek holtteste fekszik. A kis halottat felásták, de a holttest felosztott, azon nem lehetett megállapítani, hogy igazat mond-e Sőregné. A csendőrség őrizet alá vette az asszonyt.

— Baleset. Takács Sándor waggongyári üvegező munkás ma délután fél két órakor a kazánműhelyen keresztül üvegeket vitt át. Mikor a furógép mellé ért, még eddig ki nem derített okból, a gép fölé akasztott alkatrészes leesett és Takácsra zuhant és csipőcsontját összetörte. Vozáb József ügyeletes rendőrszert jelent meg a gyárban és kihallgatta a megsérült munkást, valamint a szemtanukat. — A tanúk vallomása szerint egy kazánrész daru kampóján egy láncen föl volt akasztva, ismeretlen okból meglazult a lánc, kikapcsolódott és ennek folytán a kazánrész négy méter magas ságból a véletlenül arra haladó Takács Sándorra esett. A szemtanúk megjegyzése szerint a kazánműhelyen keresztül oda nem tartozó munkásnak nem szabad közlekednie. A sérült munkás, akit a mentők a kórházba szállítottak, haldoklik.

— Elveszett egy fekete selyem esernyő esztörtökön délelőtt a Szabadság-szobor előtt felállított újságíró asztal mellől. Aki megtalálta és becsületesen behozza az Aradi Közlöny kiadóhivatalába, megfelelő jutalomban részesül.

Háziállatok

sikeres felnevelésére és jókarban tartására igen ajánlatos a számtalan elismerésben részesült

állat tápport

használni, melytől az állatok jó gyomorműködés mellett igen szép fejlődésűek és betegségmentesek lesznek

FŐRAKTÁR:

Vojtek és Weisz

drogueria és illatszer üzlete

ARADON. :: ARADON

801

Tyúkszemétől

mindenki megszabadul a Hajós-féle Anagallin használata által, nem piszkít, nem ragadós, kezelése igen egyszerű. Ára egy üvegnek utasítással együtt **70 fillér.**

421

Szab és kézizzadá

azonnal és teljesen elmúlik ha az izzadó részerek „Pepper“-val eceteljük. A mirigyeket kiszáritja, a váladékot megszünteti és tökéletesen szagtalanítja. — Egy üveg ára utasítással együtt **1 korona.**

Poloskák

kiirtása a legmegfelelőbb módon és teljesen „Phenolsav“-val eszközölhető. A butorokat nem rontja, a poloskának még a petéit is kiirtja. Szaga nem kellemetlen s kezelése rendkívül egyszerű. Egy üveg ára **70 fillér.**

Hajvesztő

„Depillor“. E csodahatású szerrel minden oly helyről, ahol a hajnövesz alkalmatlan, mint az arc, nyak, kezek, azt egy pár perc alatt minden fájdalom nélkül eltávolítja. — Ára utasítással együtt **1 korona.**

Ideális

„NITER“. A világ legjobb preservativa. — 6 darab egy eredeti dobozban **2 korona.**

Fenti szerek kaphatók az egyedüli készítőnél:

Hajós Árpád

gyógyszertárában ARAD, Andrássy-tér 22. sz. a megyeházzal szemben. —

Fél munka!

Kétszeres eredmény!

Dr. Oetker

sütőporának

használatánál ezek a legzsembebtöbb előnyök: dr. Oetker receptje szerint a tészta sokkal könnyebben dagasztódik s 1 óra múlva előtűnik áll a szépen kelt, illatos sült kuglóf.

Az összes tészták nagyobbak, ritkábbak és könnyebben emészthetők dr. Oetker sütőporának alkalmazása mellett.

Egyszeri kísérlet állandó használatra vezet.

Dr. Oetker készítményei minden fűszer és gyarmattáru üzletben kaphatók. 805

Alványfa anyag eladás.

Eötvös utcai hidnál különféle méretű gömb fenyőanyagok, építkezésekhez igen alkalmas, olcsó árban eladó. Bővebbet kint a hidnál

Tóth Lajos, hidszerelési vállalkozó. 3779

Phenolsav javítások elfogadtatnak.

M. kir. szabadalmazott

Borszivattyuk

és hozzá való legjobb minőségű gummi csövek legolcsóbb árakon.

A szivattyu hengerből a berútolás cseppig kifolyik, a szőlő magvak, kőjék és egyéb tisztátalanságok azonnal továbbittatnak, ezáltal a szivattyu nem romlik és a hort nem rothadja, a gépezet jó működésért s évi jótállás, ingyen javítás

Tűzi fecskendők

Golyó szelvényekkel. Közvetlennek legalkalmasabb, szert homokos és sáros víz használatánál sem tagadják meg a szolgáltatást, — a gép jó működésért s évi jótállás (ingyen javítás), hozzá való csövek egységes csavarek és a legjobb minőségű betű gummosított kendercsövek a legolcsóbb árban.

Kutak

a hosszaváló csövekkel olcsóbbak és jobbak, mint bármely bel- vagy külföldi gyárban.

Hönig Ottó

M. királyi szabadalmazott tűzi fecskendők és szivattyu készítő. Arad, Rákóczi-utca 27. sz.

Paulison

13 katasztrális hold 8714

Szőlő

épülettel, melyben s nagy pince van, Nagy Zoltánné volt tulajdona, szabad kézből eladó.

Érdeklődhetni a tulajdonosnál, **Schiebel József-nél, UJ-PAULIS.**

Ugyanott 5 drb. 100 akos kád eladó.

Egy jó forgalmu vas, fűszer és italmérés, korcsma **50000 korona** évi forgalommal más vállalat miatt átadó e hó folyamán.

Bővebbet: 3648

Hartmann Samunál,

Arad, Boros Béni-tér I. vagy e lap kiadóhivatalában.

Ugyanott megbizásból eladó. **3-400 hold** (per 1600 □-öl) elsőrendű szántóföld, tanyai épületekkel, **holdja 900 koronáért.** Fizetés igen könnyű, mert holdanként csak **200 korona** szükségeltetik.

Értesítés!

Értesítem az uri hölgyközönséget, hogy az **ősz**

Párisi és Bácsai modell kalapjaim megérkeztek

Elvállalok mindennemű kalap átalakítást és díszítést, melyet izlésesen, gyorsan és olcsó árak mellett készítek.

Gyászkalap állandóan raktáron.

Szíves pártfogást kér 1075 Tisztelettel

Antmann M. Arad, Zrínyi-utca.

Tégla

I. és II. od osztályu, telyszüke miatt legjutányosabb áron kapható **Nacht Viktor** Arad, Ujvághid melletti téglatelepén. Megrendelések feladhatók ugy a telepen, mint **Petőfi-utca 7.** szám alatti irodámban.

Telefon 324. szám.

Legelőszertűbb!**Legelősebb!**

Mindenkinek nélkülözhetetlen

A FRANKLIN KÉZI LEXIKONA

mely három nagy nyolcadrésű kötetben rövid és tömör leírásokban tárgyalja az összes tudnivalókat.

Minden cikkét kiváló szakemberek írták, tehát adatai feltétlenül megbízhatók; csak azt öleli fel, amire a művelt embernek tényleg szüksége van s akkora terjedelemben, amennyiben szükséges.

Szövegét száznál több tábla — köztük sok színes — teszi szemléletessé.**A Franklin Kézi Lexikona lesz tehát a magyar közönség mindennapos használatra való, könnyen kezelhető, praktikus és hű tanácsadója.****A három pompás kötet ára 54 korona.**

Az I. kötet 1911 elején jelenik meg, a II. és III. kötet rövid időközökben.

Megrendelhető:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál

Budapest, VI., Andrássy-ut 21. sz és minden könyvkereskedésben

967—1910. végr. sz.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102., illetőleg az 1908. évi XLI. t. c. 19. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy az aradi kir. törvényszéknek 1910. évi 16899. számú végzése következtében Dr. Seidner Frigyes ügyvéd által képviselt Kaprucai Hitelszövetkezet javára 150 kor. s jár. erejéig 1910. évi szeptember hó 6-án foganatosított kielégítési végrehajtás útján lefoglalt és 825 koronára becsült következő ingóságok, u. m. kádak, szilva cefre, pálinkafőző üst és egyéb ingók nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a m. radnai kir. járásbíró 1910. évi V. 496/2. számú végzése folytán 150 kor. tőkekövetelés, ennek 1904 évi február hó 9. napjától járó 6% kamatai, 1/2% váltódíj és eddig összesen 81 kor. 02 fillérben bíróság már megállapított költségek erejéig Grosson, a 28. számú háznál leendő megtartására az 1910. évi október hó 12-ik napjának délutáni 1/2 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékosok ezennel oly megjegyzéssel hivatalnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. LX. t. c. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták, és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. cz. 120. §-a értelmében ezek javára is elrendel-
tetik.

Kelt, M. radnán, 1910. évi szeptember hó 27. napján.

Tichy Árpád,
kir. jbr. végrehajtó.

3793

5250—1910. tksz.

Arverési hirdetményi kivonat.

A m. radnai kir. jbróság mint tkvi hatóság közhírré teszi, hogy Kohn Lajos m. radnai lakos végrehajthatónak 40 kor. tőkekövetelés és jár. iránti végrehajtási ügyében az aradi kir. törvényszék, illetve a m. radnai kir. járásbíró területén lévő, a bajai 28. sztkyben fekvő A. I. 10-20. sorszám 54, 370, 442, 443, 444, 682/b, 683, 718, 734, 737, 789. hrsz. ingatlanokból és A. I. 21, 22. rsz. az. erdő és legelő illetőségéből végrehajtást szenvedett jutalékára az árverést 722 koronában ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte és hogy a fentebb megjelölt ingatlanok az 1910. évi december hó 9-ik napjának d. e. 11 órákor Baja község házában megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási ár kétharmadánál olcsóbb áron el nem fog adadni. Amennyiben ezen összeg el nem éretik, az árverést a kiküldött felfüggeszti.

Árverezni szándékosok tartoznak az ingatlanok becsárának 10 %-át készpénzben, vagy az 1881. évi LX. t. c. 42. §-ában jelzett, árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 1. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. c. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átseglyáltatni.

Kelt M. Radnán, 1910. évi szeptember hó 26. napján.

Polgár,
kir. járásbíró.

3794

Használt Ólom

megvételre kereset

718—1910. g. sz.

Verseny tárgyalási hirdetmény.

Arad szab. kir. város közönsége folyó évi október hó 17-én délelőtt 9 órákor a gazdasági szék hivatalában zárt írásbeli versenytárgyalást tart az Óvártéren építendő zsilip munkáinak biztosítására.

A munkálatok két csoportba oszlatnak:

a) Zsilip építési munka, tolvár szállítása.

b) Centrifugál szivattyú s hozzá szükséges gáz, illetve elektrómotorok szállítása és szerelése.

Minden csoportra külön teendő ajánlat. Az ajánlat zárt borítékban, a csoport megjelölésével f. évi október hó 17-én d. e. 9 óráig a gazdasági tanácsnok hivatalában adandók be.

Azon pályázók, akik Arad városával szerződéses viszonyban még nem voltak, tartoznak megbízhatóságukat azon kereskedelmi és iparkamara bizonylatával igazolni, melyhez vállalatuk telepe szerint tartoznak.

Az ajánlatához melléklendő a bánatpénznek Arad szab. kir. város pénztáránál való letéteket igazoló elismervény.

Letendő bánatpénzt az egyes csoportokra nézve készpénzben, vagy elfogadható értékpapírban.

a) 450 kor.

b) 370 k r.

A feltételek, műszaki leírás és tervek Arad szab. kir. város mérnöki hivatalában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Költségvetési és ajánlati minta ugyanott díjtalanul kapható.

Az ajánlatok csakis a kiadott költségvetési minta felhasználásával adhatók be.

Arad, 1910. szeptember hó 26.

A gazdasági szék.

726—1910. g. sz.

Verseny tárgyalási hirdetmény.

Arad szab. kir. város gazdasági széke a város közönsége részére az 1911 ik évben szükséges Petrosényi és farkasvölgyi darabos és akna kőszéri és magyar pirszen szállítására 1910. október hó 24-én d. e. 10 órákor versenytárgyalást tart.

Az ajánlatok lezártan és 200 korona bánatpénznek a városi pénztárban történt özetes letéte helyezésével igazoló letéti jeggyel ellátva a versenytárgyalás napja előtt a gazdasági tanácsnoknak vagy a versenytárgyalás megkezdése előtt a gazdasági szék elnökének adandók át s csak akkor vétetnek figyelembe, ha az ajánlat tevő kijelenti, hogy a szállítási feltételeket ismeri és azokat elfogadja.

Az elkészített ajánlatok, valamint azon ajánlatok, melyekhez a bánatpénzről szóló jegy csatolva nincs, nem vétetnek figyelembe.

A szállítási feltételek és a valószínű szükséglet a versenytárgyalás napjáig a gazdasági tanácsnoknál tudhatók meg.

A tiszti ügyészséget a versenytárgyalási feltételek s a mérnöki hivatal a műszaki feltételek elkészítésére felhívjuk.

Arad, 1910. október hó 3-án.

Gazdasági szék

Tűzifa!

Igen tömören ölelve,
jutányos áron kapható
Dengl Lajos fatelepén
Kossuth-utca végén, a régi
temető mellett. 3777

Tűzifa!

Vendéglősök figyelmébe!

Van szerencsém értesíteni, hogyaszüretet a világosi szőlőhegyen folyó hó 6-án megkezdtem; a ménesi, magyarádi, muszkai és gal-sai szőlőhegyen folyó hó 10-én kezdem meg a szüretelést és körülbelül 15-én fogom befejezni.

Naponta körülbelül 100 hl friss mustot szállíthatok. Levél és sürgőncím:

3791.

DÁNOS GYULA

szőlőbirtokos Világoson.

Telefon sz. 789. — Telefon sz. 789.

Lakás tisztítási vállalat

Elvállalok parkettás lakások tisztítását és tisztántartását. Ablak, csillár és kilincsek tisztítását. Félí ablakok felrakását. Szőnyegek és butorok porszívógéppel való tisztítását, irodák, cukrászdák és kávéházak tisztántartását. Tűzelőanyagok lakásba való szállítását. Vidéki munkák gyorsan és pontosan eszközöltenek. 8961

Maradok kiválly tisztelettel

Lovas Károly,

lakás és ablak tisztítási vállalkozó

Mihály-utca 86b. (Saját ház)

18745—1910. kh. sz.

Hirdetmény.

Aradváros kapitányi hivatala által közhírré tételük, hogy a járványra való tekintettel Nyitra vármegye Vágsellyei járás területén, nevezetesen Vágsellyén november hó 22—24 én és Farkasd községben november hó 8. és december hó 6-án tartatni szokott országos vásárok megtartva nem lesznek.

Arad, 1910. évi október hó 4.

Sarlot,
főkapitány,

725—1910 g. sz.

Arverési hirdetmény.

Arad szab. kir. város gazdasági széke a Weitzer-utcai leány-

iskola épületében levő, eddig Halmaj és Strausz által bérelt üzlethelyiség bérbeadása iránt folyó év október hó 17-én d. e. 10 óraker árverést tart.

Kikiáltási ár: 850 korona évi bérösszeg.

A bérleti idő 1910. november hó 1-én kezdődik.

Bánatpénzül leteendő egy negyedévi bérösszeg készpénzben vagy elfogadható értékpapirokban.

Az árverésen részt lehet venni szóbeli és írásbeli ajánlatokkal.

Az írásbeli ajánlatok lezárta a szóbeli árverés megkezdése előtt nyújtandók be s csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bánatpénz mellékelve van s ha az ajánlatot tevő kijelenti, hogy az árverési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árverési feltételek a gazdasági tanácsnok urnál az árverést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad szab. kir. város gazdasági székeinek 1910. évi október hó 8-án tartott üléséből.

Kiadta:

Dr. Angel s. k.
aljegyző.

Nagymennyiségű pléh-pánt

és maculatura

Jutányos áron

eladó.

**Olvasóinkat
tisztelettel kérjük
bevásárlásaiknál
lapunkban olvasott
hirdetésre hivatkozni.**

TELEFON 151. SZ.

ARADI NYOMDA
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG

KÖNYVKÖTÉSZETE

Aradi és csanádi vasútiak palotája.

ÁJÁNLUJUK A LEGMODERNEBB GE-
PEKEL FELSZERELT
KÖNYVKÖTÉSZEINKET,
MOL. A LEGEGYZERŐBB BEKÖTÉSTŐL
FOGVA A LEGFÉNYESEBB NYÁLLITÁSI
DÍSZKÖTÉSEKET TUDJUK KÉSZÍTENI

DISZDOBOZOK
FÉNYKÉPTARTÓK
AMATŐR KÖTÉS.

DISZMŰMUNKÁK
MONTIROZÁSOK
IRÓMAPPÁK.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Különféle

Hordó dugók

(kőris, tölgy és hársfából)

a legjobb minőségben és jutányos árban kaphatók: 2007

BAUER GYULA

Arad, Minorita-palota.

Négy polgárt végzett

urileány, bármilyen foglalkozást keres. Leveleket „Törekvő” jellegére a kiadóba kér. 3795

Bonre

Izr. családnál állást keres 1—2 gyermek mellett, vidékre is elmegy. Cím a kiadóhivatalban. 3792

Egy intelligens leány

ajánlkozik gyermek mellé vidékre a varrásban jártassággal bír. Leveleiben szives megkereséseket, „Szorgalmas 23.” aradi főpostára 3784

Kiadó lakás

a Sárossy-utcában egy 5 szobás földszinti lakás az összes mellékkeliségekkel. Bővebbet Fenyves Károly műépítész irodája nyújt (Kazinczy-u 11.) Ugyanott egy borospince kiadó. 3746

Keresünk

szerkesztőségünk részére értelmes kifizető-legényt, jelentkezni lehet a kiadóhivatalban.

Nevelőnőt keres

urú családnál. A nevelőnőnek egy első elemi osztályos fiút a vizsgára elő kell készítenie. Zongorát vagy francia nyelvet tudók előnyben részesülnek. — Ajánlatok „Nevelőnő” címen a kiadóhivatalba küldendők.

Jókarban levő

női ruhák jutányos áron eladók Kápolna-utca 4. sz. alatt.

Ka cigarettázik

használaton Progress szivarkabüvelyt, 100 drb. 26 fill. 1000 drb. K. 2.40. Egyedül kapható Ingusz I. és Fia könyv- és papirkereskedésében Arad, Andrassy-tér 16. és Weitzer János-utca. 1651

Őszi Divat Album

utcai, házi toilette, costum, blous és alj, valamint gyermekdivat album. Összesen 900 divatképet tartalmaz a vaskos 70 oldalas könyv, ára 2.50. Kapható Ingusz I. és Fia könyv-, zenemű- és papirkereskedésében Arad, Andrassy-tér 16. és Weitzer János-utca. 671

Eladó méh

80 család kupkában, 50 kaptárban. Goldis Demeter Berzova. 3770

Izr. ünnepekre

való magyar és német fordítású diszes és közönséges ma k z ó r o k és imakönyvek nagy választéka. Igen olcsó árak. Izr. üdvözlő lapokban eredeti újdonságok. Nagy levélpapír-vásár. üzleti könyvek gyári raktára. Irodai kellékekben különlegességek. Vidékre is pontos kiszolgálás. Kerpel Izsó könyv-, zenemű- és papirkereskedése, kölcsönkönyvtára és zeneműkölcsonzó intézete, Aradon. Telefon 385. sz. 525

Csemege szőlő

legfinomabb zamatu, kicsinyben 64 fillér, nagyban 60 fillér kilogrammonkénti árban ajánl: Hámory-gazdaság Arad, Deák Ferenc-utca 8. szám. 3773

Kész kerekeket

7—8—9 kor., hajlított lőcsőket kor. 1.20—1.40, és mindenféle kocsi-alkatrészeket jutányosan szállít Geisztl jármű- és faáru-gyár Miksa-utca 2—3. 2504

Műszerek

és egyéb izraelita imakönyvek magyar és német fordítással. Üdvözlő levelezőlapok. 100.000 kötetes kölcsönkönyvtár havonként K. 1—feljebb. Iskolaszerek új és használt iskolakönyvek nagy készlete. Krausz Paulin, Színházépülete. Telefonszám 511. 511

Angol**bőr butorok**

készítését a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelben és a legolcsóbb árban készítjük. — Hazai és külföldi angol és német, sima és antik bőrből, stb.

Rajzokkal és bőrmintákkal, melyek most érkeztek, megkeresésre szívesen szolgálunk. 3076

Városi és megyei telefon 132. Szállítunk teljes lakberendezéseket a legújabb stílusban.

Kitűnő tisztelettel

Berán Antal és Fia

butorraktára

Forray-utca. Gróf Hunyady-ház.

Iskolakönyvek tartós bekötéséi

szolid árak mellett vállalja az

Aradi Nyomda Részvénytársaság könyvkötészete.**BAUER GYULA**

új női divatáruháza

Andrassy-tér és Weitzer János-u. sarkán

Az új áruház cikkei:

Női felöltők

Leány- és gyermekfelöltők

Női divat costumok

Női bundák

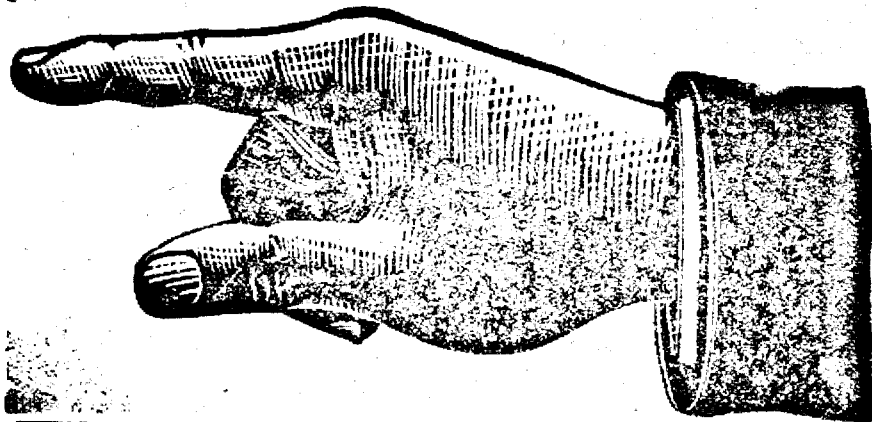
Szörme különlegességek

Gyermek ruhák

Női blousok

Pongyolák

Jupponok

3651

Szabott árak!

Aradi nyomda részvénytársaság könyvnyomdája.

Külön mértékosztály!

Nyomatott Berger és Wirta európai festékekkel festve.